

AUDITOR

časopis Komory auditorů České republiky číslo 7/2019

Téma: Deriváty

aktuality • informace z komory • stanoviska, názory, diskuze
• nabídka vzdělávacích akcí • auditorské postupy • vybrané účetní
problémy • daňová a právní problematika • informace ze zahraničí

Obsah

AKTUALITY

Ze zasedání Výkonného výboru KA ČR.....	2
Přidejte si komoru na LinkedIn.....	2
Změna ve znění příkladu zprávy o věcných zjištěních k požadavku § 105 insolvenčního zákona	2
Poznamenejte si do diáře datum XXVII. sněmu KA ČR.....	3
V červnu se konalo další setkání zástupců komor s premiérem nad zákonem o lobbingu...3	
Seminář k 10. výročí založení Rady pro veřejný dohled nad auditem	4
Sanghajští auditoři na návštěvě KA ČR.....	4

TÉMA ČÍSLA – DERIVÁTY

Editorial	5
Jak jsem potkal deriváty (Petr Kříž)	6
Účetnictví a audit derivátů (Lenka Bízová).....	8
Oceňování finančních derivátů (Petr Dvořák).....	11
Zajišťovací účetnictví (Helena Vojáčková).....	14
Vložené deriváty (Pavel Holan)	19
Deriváty, včetně zajišťovacího účetnictví z pohledu daně z příjmů právnických osob (Alice Šrámková)	21
Rozhovor se Zdeňkem Procházkou a Martinem Špaňárem O finančních trzích.....	22

NA POMOC AUDITORŮM

Hugo a Sally se baví o významném riziku podvodu na výnosech	7, 15, 19, 23
---	---------------

LIDÉ A FIRMY

Toto číslo vyšlo **7. 10. 2019**

O přítomnosti a budoucnosti auditu

Michal Štěpán

Je-li autor úvodníku předsedou některého odborného výboru, obvykle se zaměřuje na to, čím se jeho výbor aktuálně zabývá. Určitě také krátce zmíním, co v našem výboru pro metodiku auditu momentálně řešíme. Ale spíš než popisovat operativu mám chuť se zastavit u auditu jako takového. Jaká je jeho role dnes a jak může vypadat za(ne)dlouho.

Angličané mají pěkné slovo „disruption“. Znamená to něco jako narušení, otřesení či naborání. Toto slovo se stále častěji objevuje v souvislosti s řadou tradičních profesí. Uber zatřásl s profesí taxikářů. Airbnb zatřásl s profesí hotelierů. A co naše profese auditora?

Mohlo by vás zajímat, že v několika evropských zemích aktuálně existují studie, které zkoumají otázku, jak do budoucna zvýšit kvalitu auditu. Jsou to zatím jen studie. Přichází s nápady, aniž by kterýkoli z nich byl doporučován. Ale zadavateli některých studií jsou národní regulační orgány. Takže rozhodně nejde jen o akademická cvičení.

Některé náměty obsažené v těchto studiích jsou již delší dobu na stole. Například zákaz, aby auditor poskytoval auditované účetní jednotce jiné než auditorské služby. Anebo povinný audit prováděný společně dvěma auditory. Zásadnější je už myšlenka povinného rozdělení společností poskytujících auditorské a poradenské služby tak, aby auditorská společnost prováděla výhradně audit. Anebo myšlenka tvrdého stropu pro maximální velikost tržního podílu, kterého smí dosáhnout jedna

auditorská firma. Ještě radikálnější jsou myšlenky, že by auditora určoval nějaký nezávislý orgán, anebo že by provádění auditu převzaly orgány státní správy úplně.

Cítíte třesení? A to hovoříme pouze o „nápadech shora“. Upřímně si myslím, že naši profesí rychleji zatřese „zezdola“ vývoj v oblasti digitálních technologií. Nástroje pro analýzu kompletních souborů dat, sledování v reálném čase, umělá inteligence, strojové učení. O tom už jsem tuším psal v úvodníku před nedávnem.

Ale abych se vrátil k výboru pro metodiku auditu. Většinu času samozřejmě věnujeme přítomnosti. Kromě operativy typu odpovědí na dotazy auditorů nebo tvorby dalších dílů Huga a Sally se v poslední době objevují nové specifické potřeby ověřování, často vznikajících i v legislativě nebo požadavcích některých ministerstev. Namátkově z aktuální agendy: podnik v obtížích, pohledávky dle insolvenčního zákona, změny vlastního kapitálu. K takovým tématům vytváříme pomůcky. Těž dokončujeme překlad revizovaného auditorského standardu na účetní dohady (ISA 540) a chystáme se na překlady dalších standardů týkajících se identifikace rizik (ISA 315), řízení kvality (ISA 220) nebo dohodnutých procedur (ISRS 4400).

Ale občas se s kolegy zapovídáme a zabloudíme i do budoucnosti. A tehdy přijde čas to na přetřes i to již zmiňované a očekávané zatřesení naší profesí.

Michal Štěpán

předseda výboru pro metodiku auditu KA ČR

Ze zasedání Výkonného výboru KA ČR

Výkonný výbor se na svém zasedání, které se uskutečnilo 9. září, zabýval jak standardní agendou, tak aktuálními činnostmi jednotlivých odborných výborů KA ČR. Významnou částí jednání byla diskuze k odhadu plnění rozpočtu roku 2019 a návrhu rozpočtu na rok 2020.

Výkonný výbor schválil:

- aktualizaci směrnice B15 – Zásady postupu při organizaci vzdělávacích akcí,
- čtvrtek 19. listopadu 2020 jako termín konání XXVII. sněmu KA ČR,
- aktualizaci Organizačního řádu úřadu KA ČR.

Výkonný výbor dále projednal:

- a schválil navržený postup ve věci povinné registrace auditorů

- z Velké Británie po brexitu,
- a vzal na vědomí informace o plnění rozpočtu roku 2019 a návrh rozpočtu na rok 2020,
- personální záležitosti na úřadě KA ČR,
- a schválil termíny zasedání VV, Prezidia a Redakční rady časopisu Auditor v roce 2020,
- návrhy možných budoucích změn v zákoně o auditorech

a vzal na vědomí:

- informaci o plnění rozpočtu komory za období leden–červenec 2019,
- monitoring aktivit a materiálů vydávaných Accountancy Europe,
- informaci o rozhodnutí soudu ve věci výkladu pojmu veřejná instituce ve smyslu zákona

o svobodném přístupu k informacím,

- zápis ze zasedání prezidia, výborů a komisí,
- vyjádření KA ČR k dokumentu „Návrh předmětu, zaměření a výstupů veřejné zakázky“ Ministerstva pro místní rozvoj ČR,
- informaci Petra Kříže o přípravě nového modelu stanovení členských příspěvků Accountancy Europe,
- návrh programu a témata výjezdního zasedání DK, KK a VV,
- legislativní monitoring,
- Zprávu o činnosti kárné komise za období 01–06/2019
- statistiku o uložených kárných opatřeních.

Jiří Mikyna

ředitel úřadu

Komory auditorů ČR

Přidejte si komoru na LinkedIn

Na síti LinkedIn nově najdete profil Komory auditorů ČR. Pokud jste uživatelem sítě, máte možnost profil komory sledovat. Budou se na něm objevovat aktuální informace o plánovaných akcích, výročních, konferencích a setkáních auditorů a asistentů auditora, stejně jako upozornění na důležitá data a události.

-ab-

Změna ve znění příkladu zprávy o věcných zjištěních k požadavku § 105 insolvenčního zákona

Na webu KA ČR je k dispozici upravený příklad zprávy o věcných zjištěních k požadavku § 105 insolvenčního zákona. Změna byla provedena na základě obdržených podnětů, které se týkaly skutečnosti, že zpráva auditora o věcných zjištěních v dosavadním znění nemusí být vždy soudem pro účely schválení insolvenčního návrhu akceptována. Proto přistoupil Výbor pro metodiku auditu KA ČR ke změně použitých formulací.

Martina Křížová Chrámecká

oddělení metodiky účetnictví a auditu KA ČR

KOMORA AUDITORŮ ČESKÉ REPUBLIKY
CHAMBER OF AUDITORS OF THE CZECH REPUBLIC

Hledáme metodika auditu a účetnictví

Do týmu metodiků hledáme kolegyni nebo kolegu, kteří splňují následující podmínky:

- VŠ nejlépe ekonomického směru,
- praxi v auditu (povinný audit – audit účetních závěrek) minimálně 3 roky,
- znalost českých účetních předpisů a mezinárodních auditorských standardů (ISA),
- schopnost orientace a rychlé aplikace zákona o auditorech a dalších souvisejících právních předpisů v praxi,
- aktivní znalost AJ slovem i písmem.

Nabízíme zejména:

- práci na plný či částečný úvazek,
- pružnou pracovní dobu,
- smluvní plat dle kvalifikace a praxe.

Více informací a další výhody se dozvíte na www.kacr.cz.

V případě zájmu pošlete Vaše CV a průvodní dopis na kontaktní email: vyberoverizeni@kacr.cz.

Vaše odpovědi očekáváme do 31. října 2019.

Poznamenejte si do diáře datum XXVII. sněmu KA ČR

Již byl určen termín sněmu auditorů, který se bude konat v příštím roce, a to ve čtvrtek 19. listopadu 2020 opět v Kongresovém sále pražského hotelu Olšanka. Podrobnější informace a přihlašování budou včas zveřejněny na webu KA ČR, v časopise Auditor i na sociálních sítích.

-vk-

V červnu se konalo další setkání zástupců komor s premiérem nad zákonem o lobbingu

Zástupci profesních komor jednali 19. června 2019 ve Strakově akademii s předsedou vlády Andrejem Babišem. Za Komoru auditorů ČR se setkání zúčastnil její viceprezident Pavel Kulhavý. Přítomní diskutovali především o připravovaném zákonu o lobbingu či o rozšíření kontrolních kompetencí jednotlivých komor.

Prezident České lékařské komory (dále ČLK) Milan Kubek na úvod jménem přítomných zástupců komor poděkoval předsedovi vlády za možnost pravidelných jednání a upozornil, že jednotliví ministři se takto vstřícně nechovají. Jménem přítomných prezidentů profesních komor poté požádal premiéra, aby sdělil, zda on jako předseda vlády respektuje autonomii profesních komor, a aby dohlédl na to, že i jednotliví členové vlády budou s komorami spolupracovat při zajišťování kvalitních a bezpečných služeb pro občany. Předseda vlády zdůraznil, že není pochyb o tom, že vláda komory respektuje a jejich postavení nezpochybuje.

Prezident ČLK předložil společné stanovisko prezidentů komor, že profesní samosprávy zřizované zákonem není možno považovat za lobbistické organizace ve smyslu zákona o lobbingu. Náměstek pro řízení sekce Legislativní rady vlády (dále jen LRV) Jan Kněžínek uvedl, že profesní komory jsou uvedeny mezi lobbisty i proto, že je třeba vykazovat aktivity na obou stranách, jak u lobbistů, tak u lobbovaných. Předseda vlády souhlasil s názorem, že zahrnovat profesní komory mezi lobbisty je nesmysl a přítomné zástupce komor informoval o tom, že vláda tento problém zatím neřešila, ale bere názor profesních komor na vědomí.

Česká komora autorizovaných inženýrů ústy Pavla Křečka navrhla, aby komory byly standardním připomínkovým místem, které může vyvolávat tzv. rozpory. Premiér uvedl, že s tím nemá problém, nicméně preferuje, aby zákony byly přijímány rychle. Náměstek pro

řízení sekce LRV tuto myšlenku nepodpořil s tím, že komory jsou připomínkovým místem, jen nemají možnost vyvolat rozpor.

Červnová schůzka byla zástupcům komor přislíbena na pravidelném březnovém setkání, neboť komory již dříve současného premiéra žádaly o pravidelná setkání, protože se domnívají, že stát nevyužívá dostatečně jejich odborný potenciál. Setkání zástupců zákonem zřízených komor s předsedou vlády se konají pravidelně od roku 2015.

Zákonem jsou v oblasti práva zřízeny Česká advokátní komora, Exekutorská komora ČR a Notářská komora ČR, ve stavebnictví Česká komora architektů a Česká komora autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě a v oblasti zdraví Česká lékařská komora, Česká lékárnická komora a Česká stomatologická komora. Dalšími zákonem zřízenými jsou Komora auditorů ČR, Komora daňových poradců ČR, Komora patentových zástupců ČR a Komora veterinárních lékařů ČR. Tyto komory mají povinné členství.

-vk-

Foto: Úřad vlády ČR

Seminář k 10. výročí založení RVDA

Rada pro veřejný dohled nad auditem (Rada) oslavila 10. září 2019 desáté výročí svého založení odborným mezinárodním seminářem v prostorách České národní banky. Pozvání přijali zástupci Výboru evropských orgánů dohledu nad auditem (CEAOB), nizozemského dohledového orgánu nad finančním trhem (AFM), slovenského Úradu pre dohľad nad výkonom auditu (UDVA), Ministerstva financí České republiky (MF ČR), České národní banky (ČNB), Komory auditorů ČR (Komora), Vysoké školy ekonomické v Praze (VŠE) a další hosté.

Současný prezident Rady Pavel Racoča zhodnotil desetileté působení RVDA, zmínil zejména novelu zákona o auditorech a ocenil spolupráci s MF ČR a Komorou při utváření kompetencí a působnosti Rady. Náměstek ministryně financí pro finanční řízení a audit Tomáš Vyhnánek ve svém vystoupení zhodnotil

Foto: František Blažek

působnost Rady, přislíbil podporu MF ČR a popřál Radě mnoho úspěchů do dalších let. Předseda Výboru CEAOB a ředitel německého orgánu dohledu Ralf Bose přítomným přiblížil misi a složení Výboru CEAOB a zhodnotil faktory ovlivňující kvalitu auditu, zdůraznil například dodržování nezávislosti nebo sdílení dobré praxe mezi dohledovými orgány a auditory. Na jeho vystoupení navázal Martijn Duffels z nizozemského dohledového orgánu nad finančním trhem AFM, který komentoval zejména působnost dohledových orgánů a jejich vliv na snižující se počet negativních zjištění z kontrol kvality. První blok semináře zakončil předseda UDVA Peter Hrnčiar, z jehož vystoupení vyplynulo, že audit subjektů veřejného zájmu na Slovensku je téměř výhradně zajišťován auditorskými společnostmi velké čtyřky a vstup dalších auditorských firem na tento trh je velmi obtížný.

Druhou část zahájil guvernér ČNB a první prezident Rady Jiří Rusnok, který situaci v České republice v oblasti externího auditu zhodnotil jako celkově dobrou a také zmínil zpřísněnou regulaci pro finanční trhy. Guvernér dále uvedl, že případné rozšiřování požadavků práva Evropské unie v oblasti externího auditu ČNB nepodporuje, neboť menší rozsah regulací může vést podle jeho názoru k lepší adresnosti, účinnosti a vymahatelnosti kvality. Seminář byl zakončen panelovou diskuzí.

-vk-

Šanghajští auditori na návštěvě KA ČR

Skupina šesti čínských auditorů v čele s ředitelkou auditorského úřadu Pchu-Tung, nové oblasti města Šanghaje, Kchang Čching-chua navštívila 26. června úřad KA ČR, kde se setkala s prezidentkou komory Irenou Liškařovou, členkou výboru pro veřejný sektor Martinou Smetanovou a ředitelem úřadu KA ČR Jiřím Mikynou.

Na začátku setkání čínští auditori projevili zájem o oblasti kontroly a efektivitu auditu. Prezidentka KA ČR čínské kolegy seznámila se základními údaji o komoře včetně auditorských standardů, podmínek členství a vzdělávacího systému pro auditory. Dále prezidentka popsala auditorský trh v ČR a seznámila návštěvu s dohledem a disciplinárním řízením v KA ČR a s rolí Rady pro veřejný dohled nad auditem jako dozorového orgánu zřízeného státem.

Následně dostala slovo Martina Smetanová, členka výboru pro veřejný sektor KA ČR a kontrolorka RVDA. Hosty seznámila se strukturou veřejného sektoru v České republice, obsahem přezkoumání hospodaření a auditu účetní závěrky a popsala jejich hlavní rozdíly.

Na závěr setkání Irena Liškařová i Martina Smetanová

zodpověděly otázky čínských auditorů. Hosté se zajímali třeba o to, kdo provádí audit Prahy nebo státních podniků, například Českých drah. Čínští auditori své české kolegy informovali o tom, že v Číně státní podniky audituje státní instituce, ale výroční zprávu může vypracovat soukromá společnost a například město Šanghaj, jehož je Pchu-Tung součástí, nemůže vydávat dluhopisy.

-vk-

Editorial

Máte před sebou číslo Auditora, jehož tematická část je věnovaná derivátům. Věřili byste, že nejstarší deriváty se objevily už ve čtvrtém tisíciletí před naším letopočtem ve starověké Mezopotámii? A že deriváty na transakce s cennými papíry se používaly v Antverpách a v Amsterdamu už v šestnáctém století? Dnes jsou naopak deriváty všude a někdy i na místech, kde je člověk vůbec nečeká. Naši klienti o nich musí správně účtovat a v některých případech je musí nejdříve vůbec „najít“. Úkolem nás auditorů je pak ověřit jejich zaúčtování a ocenění. Obojí může představovat napínavou, až detektivní práci.

V minulém roce nastaly v oblasti derivátů v českém účetnictví dvě důležité změny a obě představují další posun k Mezinárodním standardům účetního výkaznictví (IFRS). Účetní předpisy pro podnikatele se od roku 2018 přiklonily k IAS 39 skrze svůj odkaz do účetní vyhlášky pro banky a některé finanční instituce ve znění účinném k 31. prosinci

2017. Účetní vyhláška pro banky a některé finanční instituce se ale naopak od roku 2018 přiklonila k aktuálním IFRS přímým odkazem na IFRS (např. IFRS 9) pro vykazování finančních nástrojů, jejich oceňování a uvádění informací o nich v příloze v účetní závěrce. Cestu, kterou účtování o derivátech za posledních několik desetiletí urazilo, komentuje úvodní článek Jak jsem potkal deriváty. A samozřejmě vám vysvětlíme i aktuální požadavky na účtování derivátů a jejich audit.

S deriváty je nedílně spjatá reálná hodnota, protože v reálné hodnotě se o nich účtuje. Ziskat reálnou hodnotu je někdy relativně snadné (pokud je k dispozici tržní hodnota), v některých případech se jedná o složité matematicko-statistické modely. Definice reálné hodnoty v českých účetních předpisech je poměrně široká a auditor musí často spolupracovat s kvalifikovanými specialisty. Základní principy stanovení reálné hodnoty základních typů derivátů vysvětlujeme v samostatném článku.

S deriváty je také nedílně spojeno řízení rizik, protože deriváty často představují nástroj, který společnosti pro řízení rizik (nejčastěji měnového nebo úrokového) využívají. Velký prostor proto věnujeme zajišťovacímu účetnictví, které se snaží vyhladit vlivy přecenění zajišťovacích derivátů ve výkazu zisku a ztráty tak, aby se snížila volatilita hospodářského výsledku a účetnictví současně odráželo ekonomickou podstatu zajištění.

A konečně s deriváty jsou nedílně spojeny finanční trhy, které mohou být stejně nepředvídatelné a komplikované. Malý exkurz do života obchodníků s deriváty vám dá rozhovor na konci čísla.

Přeji vám hodně úspěchů při pátrání po derivátech a jejich auditu a doufám, že vám toto číslo při tom pomůže.

Eva Loulová
editorka tohoto čísla

Jak jsem potkal deriváty

Petr Kříž

Půjčil jsem si námět k titulu tohoto článku od Oty Pavla, rodinného přítele z dětství, který se ze mě pokoušel stvořit rybáře. Zanícení pro ryby jsem nezískal, sic pro deriváty ano. Brzy poté, co jsem se začal počátkem let devadesátých věnovat účetnictví a auditu, jsem se setkal s tímto zdánlivě tajuplným fenoménem a s finančními dealery, kteří se obchodování s těmito stěží uchopitelnými nástroji věnovali. Právě včas, abych byl u toho, když se účetní teorii podařilo standardizovat přístup k účtování, oceňování a vykazování derivátů, neb do té doby v této oblasti vládl značný chaos.

Deriváty jsou jedním z mála nástrojů, které lze účtovat již při sjednání smlouvy, jsou však jediným nástrojem, který je již při sjednání smlouvy účtovat *nutno*. Deriváty se *vždy* oceňují reálnou hodnotou; pokud bychom totiž čekali až na jejich vypořádání, ve většině případů bychom o nich rozvahově neúčtovali nikdy. Podívejme se tedy na aktuálně platnou definici, uvednou ve standardu IFRS 9.

Derivát

Finanční nástroj nebo jiná smlouva [...] vyznačující se všemi třemi níže uvedenými znaky:

- jeho hodnota se mění v závislosti na změně dané úrokové míry, ceny finančního nástroje, ceny komodity, měnového kurzu, cenového nebo úrokového indexu, úvěrového ratingu či úvěrového indexu nebo jiné proměnné (někdy nazývané „podkladová proměnná“). Pokud tato proměnná nemá finanční charakter, nesmí být specifická pro některou ze smluvních stran;
- nevyžaduje žádnou čistou počáteční investici nebo vyžaduje čistou počáteční investici nižší, než jaká by byla požadována u ostatních typů smluv, u kterých by bylo možné očekávat podobnou reakci na změny tržních podmínek;
- bude vypořádán v budoucnosti.

Na počátku si dovolím trochu objasnění, o čem je řeč. Pokud vysvětluji, co jsou deriváty, používám rád něco hmotného, tedy si představme například smlouvu o koupi tisíce tun ropy za šest měsíců za fixní sjednanou cenu. Tato smlouva obsahuje krásný jednoduchý *pevný* derivát, jehož reálná hodnota bude při uzavření nulová (pokud bude smlouva uzavřena za tržní cenu), nicméně bude-li se postupně cena ropy měnit, reálná hodnota uzavřené smlouvy se bude od nuly na jednu či druhou stranu vzdalovat tak, jak se bude tržní cena lišit od ceny ve smlouvě sjednané. Tedy hodnota smlouvy se mění v závislosti na ceně komodity, počáteční investice je nulová a vypořádání bude v budoucnosti, ať už

dotáním ropy nebo finančním vypořádáním rozdílu.

U *opčních* derivátů je situace o trochu složitější, neboť výstavce opce má pouze povinnosti a držitel opce má pouze práva. Pokud by byla uvedena smlouva uzavřena jako opční, měl by držitel opce právo koupit tisíc tun ropy za šest měsíců za fixní sjednanou cenu, a výstavce opce by měl povinnost mu ropu dodat, pokud jej o ni držitel opce za šest měsíců požádá (tzv. kupní opce). Za takto nevýhodný závazek však výstavce musí od držitele opce dostat zaplacenou cenu opce, které se říká „opční prémie“ a obvykle se hradí při uzavření. Hodnota opce se také mění v závislosti na ceně komodity, počáteční investice je nízká v porovnání s cenou tisíce tun ropy a vypořádání bude také v budoucnosti, nicméně opce nemůže u držitele nikdy nabýt zápornou hodnotu a u výstavce kladnou, neboť pokud to pro držitele nebude výhodné, opci nevyužije a nechá ji propadnout.

Ortodoxní zastánci principu historických cen by o *pevných* derivátech neúčtovali vůbec; o *opčních* derivátech jen ve výši zaplacené opční prémie. Účetnictví se dlouho tohoto přístupu drželo. Nicméně při stále rostoucím objemu derivátových obchodů v druhé polovině minulého století začalo být jasné, že řada finančních institucí i spekulantů se svými obchody vystavuje značným rizikům, která účetnictví vycházející z historických cen není schopno zachytit. Mimoto se rozvinuly matematické metody pro oceňování derivátů (viz udělené Nobelovy ceny za ekonomii z této doby). Moderní účetní systémy počaly vyžadovat oceňování derivátů reálnou hodnotou a moderní účetní se vrátili k poctivému studiu finanční matematiky, aby toho byli schopni. Mezi tyto progresivní systémy se koncem devadesátých let zařadily též Mezinárodní účetní standardy, a to vydáním „dočasného“ standardu IAS 39 v prosinci 1998, který od té doby provázel při účtování derivátů bankéře, spekulanty, treasury, risk manažery, účetní i auditory až do loňského roku, kdy ho nahradil nový standard IFRS 9. I tento nový standard zachovává striktní požadavek oceňovat všechny deriváty reálnou hodnotou, aby byla rizika s nimi spojená v účetnictví okamžitě zachycena.

V českém účetnictví došlo k převzetí principů standardu IAS 39 včetně požadavku na oceňování derivátů reálnou hodnotou na počátku roku 2002, a to opatřením ministerstva financí stanovujícím účtovou osnovu a postupy účtování pro banky a některé finanční instituce. Pro oceňování derivátů reálnou hodnotou v účetnictví podnikatelů platila obdobná úprava, byť výrazně jednodušší a nikoliv plně sladěná s IAS 39. V této době, tedy ještě před naším vstupem do Evropské unie, byla úprava českého účetnictví v oblasti finančních nástrojů na špičkové

světové úrovni, a to zásluhou nejen ministerstva financí, ale též České národní banky a jmenovitě profesora Josefa Jílka, Komory auditorů a pražské burzy, které se na přípravě těchto předpisů úzce podílely. Další zpřesňování a úpravy probíhaly v následujících letech, většinou s cílem reagovat na úpravy mezinárodních standardů nebo odstranit větší či menší rozdíly, které v původní české právní úpravě přetrvávaly.

Po schválení IFRS 9 stálo české účetnictví před výzvou, jakým způsobem budou nové požadavky na klasifikaci a vykazování finančních nástrojů, včetně derivátů, zohledněny v českých předpisech. V případě bank zvítězil novátorský přístup, který problematiku vykazování, oceňování a zveřejňování všech

finančních nástrojů v českém účetnictví podřídil standardu IFRS 9, a to využitím odkazu na přímo platné nařízení EU o uplatňování mezinárodních účetních standardů. V případě ostatních obchodních korporací byl zvolen odlišný přístup, a to převzetím právní úpravy, která platila pro banky a finanční instituce před přechodem na IFRS 9, tj. v roce 2017. Tím sice dochází k určitému rozevření nůžek mezi novou úpravou finančních nástrojů v IFRS a českým podnikatelským účetnictvím, nicméně i tak došlo k posunu přístupu k finančním nástrojům na bázi velmi podobné úpravě ve zrušeném standardu IAS 39. Nutno říci, že tento stav pragmaticky řeší současnou situaci, kterou výrazně ovlivňují též fiskální ohledy a požadavek

Hugo a Sally se baví o významném riziku podvodu na výnosech

1. Předepsaná významná rizika

Ahoj Sally, připravuji auditní plán pro toho výrobce a distributora vína. Chtěl bych, aby byl co nejpodrobnější.

Je dobře, že chceš, aby byl auditní plán co nejpodrobnější, ušetří to pak všem čas při samotném auditu, protože každý bude vědět, co má dělat, a na nic se nezapomene.

U klienta zatím předpokládám jen dvě významná rizika, která standardy považují za povinná. Riziko obcházení kontrol vedením a riziko podvodu na straně výnosů.

Obcházení kontrol vedením je riziko na úrovni účetní závěrky jako celku a je to povinné významné riziko pro každou auditní zakázku. Oproti tomu je významné riziko podvodu u výnosů riziko na úrovni jednotlivých tvrzení a navíc je to jen předpokládané významné riziko. To znamená, že pokud přesvědčivě odůvodníš, že u tvého klienta pro některé typy výnosů není toto riziko relevantní (například se jedná o pronájem nemovitostí), pak ho v auditním plánu mít nemusíš.

Aha, a já si myslel, že je to vždy na výnosy jako celek. Zamyslím se, zda by pro nějakou část výnosů bylo možné předpoklad významného rizika podvodu zamítnout. Zaujalo mě ale, co si říkala o tom riziku na úrovni tvrzení. Co to přesně znamená?

Auditor si musí stanovit, ke kterým tvrzením se riziko podvodu vztahuje. Například u výnosů je to nejčastěji správná částka, výskyt a správné období.

Aha. Takže když se zamyslím a zdokumentuji, jakým způsobem by ten vinař nejspíš podváděl, mohu to významné riziko zúžit jen na určitá tvrzení.

Ano. Nezapomeň ještě prosím, že identifikace rizik je průběžný proces a další významné riziko se může objevit z vyhodnocení ostatních plánovacích prací, například předběžné analytické procedury, nebo i v průběhu auditu.

na sesouhlasení daňového základu s postupy vyžadovanými českým účetnictvím.

Doufám, že další vývoj účetních přístupů k derivátům bude v případě všech větších obchodních korporací postupně odstraňovat i zbývající rozdíly. Stávající vývoj prací na nové české účetní legislativě k mému optimismu významně přispívá.

Petr Kríž

Petr Kríž je dlouholetým partnerem společnosti PwC Audit, kde se specializuje na audity bank, ostatních finančních institucí a finančních nástrojů. Zároveň řídí oblast regulace a politiky a skupinu pro účetní metodiku. V minulosti byl prezidentem Accountancy Europe i Komory auditorů. V současnosti působí v pracovní skupině ministerstva financí pro přípravu nové účetní legislativy, vědecké radě Fakulty financí a účetnictví VŠE a ve správní radě University Karlovy.

Účetnictví a audit derivátů

Deriváty

Ačkoliv deriváty patří ze své podstaty především do finančního sektoru, setkáváme se s nimi velmi často i při auditech společností, které ve finančním sektoru nepůsobí. Deriváty bývají v těchto případech součástí strategie řízení rizik spojených především s neočekávanými výkyvy úrokových sazeb a měnových kurzů, které souvisejí s obchodní činností dané společnosti nebo s jejím financováním. V první části článku krátce shrnu princip derivátů a hlavní typy derivátových obchodů. V další části je popsáno účetní zachycení derivátů v účetních závěrkách společností, včetně požadavků na zveřejnění. Nakonec uvedu, jakým způsobem postupovat při auditu derivátových obchodů.

Co je to derivát

Za derivát označujeme finanční nástroj, jehož hodnota je odvozena od určitého podkladového aktiva (například cenného papíru, komodity), má termínový charakter (tzn. na rozdíl od spotových transakcí dochází k vypořádání derivátových obchodů za delší dobu v budoucnosti) a s jeho pořízením je spojena nulová nebo velmi malá investice v porovnání s hodnotou podkladového aktiva. Mezi nejčastější typy derivátů patří forwardy, swapy a opce. V rámci forwardových operací si dvě protistrany sjednávají výměnu aktiv v předem definované výši a v předem definovaném časovém okamžiku. Protistrany se mohou například domluvit, že si za tři měsíce vymění peněžní prostředky v korunách za ekvivalent v eurech v předem pevně stanoveném měnovém kurzu. Dalším příkladem může být dohoda o budoucí výměně určitého cenného papíru za cenu, která je ve forwardovém kontraktu předem sjednaná. Při swapových operacích si obě strany vyměňují alespoň na počátku a na konci kontraktu (často ale také i v jeho průběhu) smluvně definované peněžní toky. Swapový kontrakt může být například sjednán tak, že protistrana A vyplácí každý měsíc protistraně B částku vypočtenou jako pevné procento z předem definované jistiny a protistrana B platí protistraně A ve stejném okamžiku částku stanovenou pomocí

pohyblivé úrokové sazby (například PRIBOR) z té samé jistiny. U opčních kontraktů si jedna strana kupuje právo koupit nebo prodat předem definovaný finanční nástroj v předem definovaném časovém okamžiku za předem stanovenou cenu, druhá strana se zavazuje v případě uplatnění uvedeného práva plnit.

Účetní zachycení derivátů

Abychom mohli o derivátu správně účtovat, je v prvé řadě nezbytné pochopit strukturu konkrétního derivátového obchodu, tedy především identifikovat protistrany, identifikovat podkladová aktiva a výši a načasování veškerých peněžních toků z derivátu vyplývajících. K tomuto účelu by společnost měla mít k dispozici smlouvu s protistranou, případně confirmaci obchodu od banky, která obsahuje parametry daného obchodu.

Rovněž je třeba porozumět tomu, za jakým účelem si společnost derivát pořídila. Derivát může být pořízen za účelem zajištění specifického rizika, kterému je vystavená. Například pokud společnost platí pohyblivou úrokovou sazbu z čerpaného úvěru odvozenou od sazby PRIBOR, může se zajistit proti neočekávané změně pohyblivé sazby uzavřením swapového obchodu. V rámci něj bude společnost dostávat úrokovou sazbu rovněž odvozenou od sazby PRIBOR a vypočítanou z jistiny ve výši čerpaného úvěru a platit pevnou sazbu. Tím dojde k faktickému převedení plateb úroků z pohyblivé na pevnou sazbu a tím i k odstranění možné budoucí volatility hospodářského výsledku z titulu změny tržních sazeb. Podobně se může společnost zajistit proti neočekávané změně měnového kurzu, pokud očekává v budoucnu významné peněžní toky v cizí měně. Toto zajištění lze provést například pomocí měnových forwardů, kdy společnost sjedná výměnu korun za příslušnou cizí měnu v předem zafixovaném kurzu a v částce a termínu vypořádání odpovídajícím peněžnímu toku z dané obchodní transakce. Tím si dopředu zafixuje i měnový kurz, kterým bude transakci hradit, jelikož v době vypořádání obchodní transakce dostane příslušný obnos ve sjednaném kurzu jako výplatu z derivátové transakce.

Pokud derivát žádné riziko nezajišťuje, jedná se o derivát uzavřený za účelem spekulace (derivát k obchodování) na budoucí vývoj daných tržních veličin.

V neposlední řadě je nutné, aby účetní jednotka disponovala vhodným oceňovacím modelem (ať už interním nebo externím), neboť deriváty jsou účtovány v reálných hodnotách.

Co se týče pravidel účtování a vykazování, uvádí vyhláška č. 500/2002 Sb. v ustanovení § 3 odstavci 10, že „Pro účely vykazování, oceňování a zveřejňování informací o derivátech v příloze v účetní závěrce a operacích s nimi použije účetní jednotka ustanovení vyhlášky č. 501/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou bankami a jinými finančními institucemi, ve znění účinném k 31. prosinci 2017.“ Vyhláška č. 501/2002 Sb. ve znění účinném k 31. prosinci 2017 upravuje postup pro účtování derivátů především v ustanovení § 70 Oceňovací rozdíly při uplatnění reálné hodnoty u derivátů a dále pak v účetním standardu pro finanční instituce č. 110 Deriváty.

Pro finanční instituce, které spadají pod vyhlášku č. 501/2002 Sb., pak prostřednictvím ustanovení § 4a platí, že „Účetní jednotka pro účely vykazování finančních nástrojů, jejich oceňování a uvádění informací o nich v příloze v účetní závěrce postupuje podle mezinárodních účetních standardů upravených přímo použitelnými předpisy Evropské unie o uplatňování mezinárodních účetních standardů (dále jen mezinárodní účetní standard)“. Pro deriváty budou v této souvislosti relevantní především standardy IFRS 9, IAS 39 (v případě, že se účetní jednotka rozhodne použít pravidla zajišťovacího účetnictví podle tohoto standardu), IFRS 7 (pro pravidla vykazování) a IFRS 13 (pro stanovení reálné hodnoty).

Z hlediska účtování je v první řadě klíčové správně rozlišit, zda je derivát zajišťovací, nebo zda se jedná o derivát k obchodování. Zajišťovací derivát musí splnit podmínky stanovené § 70 vyhlášky č. 501/2002 Sb. (pro finanční instituce spadající pod vyhlášku č. 501/2002 Sb. nebo pod mezinárodní účetní standardy pak pravidla IFRS 9 nebo IAS 39). V praxi se často stává, že uzavření derivátu by mohlo splnit podmínky stanovené pro zajišťovací účetnictví, ale vzhledem k nákladům spojeným s udržováním zajišťovací dokumentace dle účetních předpisů se účetní jednotka rozhodne ve svém účetnictví derivát považovat za určený k obchodování. V takovém případě se jedná o zajištění ekonomické, nikoliv však účetní, a z hlediska účtování jde o derivát k obchodování.

Prvotní rozeznání derivátu v účetnictví nastává k datu sjednání obchodu. V tomto případě společnost vykáže pohledávku nebo závazek ve výši reálné hodnoty derivátu v účetních výkazech (včetně případných transakčních nákladů). Dále účetní jednotka na podrozvahové účty zaznamená nominální hodnotu derivátu. Jednotky spadající pod vyhlášku č. 500/2002 Sb. budou reálnou hodnotu vykazovat v rozvaze buď jako *Jiné pohledávky*

nebo *Jiné závazky* a nominální výši uzavřených derivátů zveřejní v příloze k účetní závěrce. Jednotky spadající pod vyhlášku č. 501/2002 Sb. budou reálnou hodnotu vykazovat v rozvaze buď jako *Ostatní aktiva* nebo *Ostatní pasiva* a nominální hodnotu v rámci podrozvahových položek jako *Pohledávky nebo závazky z pevných termínových operací* a *Pohledávky nebo závazky z opcí*. Jednotky spadající pod mezinárodní účetní standardy budou vykazovat reálnou hodnotu ve výkazu o finanční situaci a nominální hodnotu obchodů v příloze k účetní závěrce dle pravidel standardu IFRS 7, který definuje principy (a možné volby) pro vykazování, nepředepisuje však přesnou strukturu výkazu o finanční situaci.

Další postup účtování závisí na tom, zda se jedná o derivát zajišťovací, či derivát určený k obchodování. U derivátů určených k obchodování dochází k přečtení derivátů na reálnou hodnotu a změny v reálné hodnotě jsou účtovány do výkazu zisku a ztráty. Jednotky spadající pod vyhlášku č. 500/2002 Sb. tyto změny reálné hodnoty uvedou v položkách *Ostatní finanční výnosy* a *Ostatní finanční náklady*, jednotky spadající pod vyhlášku č. 501/2002 Sb. pak v položce *Zisk nebo ztráta z finančních operací*. Jednotky spadající pod mezinárodní účetní standardy použijí standard IFRS 7.

Rovněž u zajišťovacích derivátů dochází k přečtení na reálnou hodnotu, změny jsou však účtovány v závislosti na typu zajištění. Pokud se jedná o zajištění reálné hodnoty, jsou změny účtovány výsledkově tak, aby byly změny reálné hodnoty zajištěné i zajišťovací položky vykázané kompenzovaně v jednom řádku. U zajištění peněžních toků je změna reálné hodnoty účtována nejprve na účty vlastního kapitálu a výsledkově je změna odúčtována ve stejném okamžiku, kdy jsou zaúčtovány náklady nebo výnosy spojené se zajišťovanými položkami. Detailní principy zajišťovacího účetnictví včetně příkladů jsou popsány v samostatném článku dále v tomto čísle. Co se týče struktury vykazování, jednotky pod vyhláškou č. 501/2002 Sb. použijí pro zaúčtování reálné hodnoty do vlastního kapitálu položku *Oceňovací rozdíly ze zajišťovacích derivátů* a poté buď *Výnosy z úroků*

Hele Pepo, ty víš, co je to ten hedging komoditních derivátů, kvůli kterému se bude zavírat náš důl?

Kresba: Ivan Svoboda

a podobné výnosy a Náklady na úroky a podobné náklady (pro zisky nebo ztráty ze zajišťovacích úrokových derivátů), nebo Zisk nebo ztráta z finančních operací (pro ostatní zajišťovací deriváty). Vyhláška č. 500/2002 Sb. podrobnější pravidla pro klasifikaci transakcí spojených se zajišťovacím účetnictvím neuvádí a bude potřeba postupovat analogicky podle pravidel vyhlášky č. 501/2002 Sb. Jednotky spadající pod mezinárodní účetní standardy použijí standard IFRS 7.

Požadavky na zveřejnění v příloze účetní závěrky pro účetní jednotky spadající pod vyhlášku 500/2002 Sb. uvádí, jak již bylo zmíněno, vyhláška č. 501/2002 Sb. ve znění účinném k 31. prosinci 2017, především pak ustanovení § 54. U účetních jednotek, které účtují podle vyhlášky 501/2002 Sb. nebo podle mezinárodních účetních standardů, se pro zveřejnění v příloze účetní závěrky použije standard IFRS 7. Zde je potřeba zmínit, že požadavky IFRS 7 jdou výrazně nad rámec požadovaný českými účetními předpisy, především v oblasti zajišťovacího účetnictví a stanovení reálné hodnoty.

Audit derivátů

Oblast derivátů patří v rámci auditu zpravidla k těm nejkompexnějším. Vyznačuje se významným zapojením specialistů na oceňování, jak na straně auditora, tak na straně klienta, a také nemalými nároky na znalosti z oblasti risk managementu v případě, že společnost využívá zajišťovací účetnictví. Auditor by tedy měl v první řadě zabezpečit, aby byl jeho tým složen z členů s dostatečnou znalostí v těchto oblastech. V následujících odstavcích jsou uvedeny hlavní auditorské postupy při auditu jednotlivých tvrzení v případě, že jsou deriváty identifikovány jako významná položka účetní závěrky.

V první řadě se budu zabývat oceněním derivátů. Jak již bylo zmíněno, deriváty se vždy účtují v reálné hodnotě. Jejich stanovení ve většině případů není triviální, deriváty nejsou až na výjimky standardizované produkty, jejichž ocenění by bylo pozorovatelné na aktivním trhu. K oceňování derivátů jsou využívány modely pracující s parametry, které jsou na trhu pozorovatelné, ale i nepozorovatelné, v závislosti na konstrukci daného derivátového obchodu. Rovněž tržně akceptovaný přístup k oceňování derivátů se v čase vyvíjí a je třeba se vždy ujistit, že společnost tyto změny do svých postupů zapracovala. Z těchto důvodů lze očekávat u tohoto tvrzení vyšší inherentní riziko, které může mít podobu i rizika podvodu ze strany managementu v případě, že jsou součástí ocenění významné odhady a úsudky vedení společnosti.

Pro audit ocenění derivátů bude tedy v převážné většině případů potřeba zapojení specialistů s dostatečnou zkušeností v této oblasti. Ti by měli nejprve porozumět metodě a procesu oceňování derivátů v dané společnosti a poté na základě parametrů daného obchodu provést nezávislé ocenění vybraného vzorku derivátových transakcí a na základě porovnání s cenou v účetnictví společnosti a ve spolupráci s auditorem uvést, zda je tato cena v očekávaném intervalu. Součástí ocenění by mělo

být rovněž posouzení kreditního rizika protistrany a jeho zohlednění v reálné hodnotě.

V rámci auditu derivátů je rovněž třeba posoudit jejich existenci a úplnost zachycení v účetnictví. Za tímto účelem je třeba získat např. confirmace od protistrany, se kterou je derivát uzavřený. Zpravidla se jedná o banku, je však třeba dávat pozor i na deriváty v rámci skupiny, případně na deriváty uzavřené mateřskou společností, ale na účet dceřiné společnosti. Předmětem confirmace by měly být všechny parametry obchodu (včetně podkladového aktiva). Ty jsou klíčovým vstupem jednak pro ocenění derivátu specialistou a také pro ověření správnosti účtování dané transakce v průběhu roku.

Ocenění specialistou a confirmace od protistrany jsou dvě klíčové auditní procedury při auditu rozvahové a podrozvahové hodnoty derivátu. Co se týče výsledovky, je třeba ověřit, že společnost správně zaúčtovala rozdíl z přecenění derivátů na reálnou hodnotu, ale také případný naběhlý i realizovaný úrok (např. ze swapů). Účtování těchto transakcí je obzvláště komplexní v případě, že společnost využívá zajišťovací účetnictví. Zde je třeba v prvním kroku ověřit, že zajišťovací dokumentace splňuje požadavky účetních předpisů a že je zajištění v souladu s těmito předpisy efektivní. Pokud by tomu tak nebylo, musela by společnost derivát překlasifikovat do kategorie derivátů k obchodování. Na posouzení zajišťovací dokumentace bude auditor také zpravidla potřebovat specialistu, který je schopen posoudit transakci z hlediska řízení rizik (risk management) a rovněž ověřit výpočty efektivnosti zajištění, které nebývají jednoduché.

Uvedené postupy jsou popsány za předpokladu plně substantivního přístupu (tj. testování derivátů výhradně testy věcné správnosti). Lze samozřejmě využít i testů kontrol v případě, že společnost využívá deriváty ve velkém měřítku a má propracovaný vnitřní kontrolní systém.

Závěrem je třeba uvést, že účtování derivátů a jejich audit představuje velmi specifickou oblast, které je potřeba věnovat zvýšenou pozornost. Klíčovou roli zde hraje jednak auditorovo pochopení dané transakce v kontextu fungování auditované společnosti, znalost relevantního účetního rámce a také dostatečné zapojení kvalifikovaných specialistů a pochopení výstupů jejich práce auditorem.

Lenka Bízová

Mgr. Lenka Bízová je senior manažerkou ve společnosti EY a zaměřuje se na audit v oblasti finančních institucí, především bank, pojišťoven a investičních společností podle IFRS i českých účetních standardů. Vystudovala ekonomii se zaměřením na finance a bankovníctví na Institutu ekonomických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze a získala další certifikaci při ACCA (Association of Certified Chartered Accountants). Je také statutární auditorkou.

Oceňování finančních derivátů

Petr Dvořák

Finanční deriváty v současné době patří k běžně využívaným nástrojům nejen ve finančních institucích, ale i u nefinančních firem. Jednou z podmínek využití je samozřejmě i jejich správné oceňování a ohodnocování. Cílem tohoto příspěvku je ukázat způsob oceňování a stanovení reálné hodnoty nejpoužívanějších druhů derivátů.

Pro auditorskou činnost je důležité znát oceňování derivátů nejen z důvodu ověření správnosti ocenění v účetnictví, ale i z hlediska chování derivátových cen, protože z nich vyplývá výše rizika (změny v reálné hodnotě), které je s derivátovými pozicemi spojené.

Oceňování derivátů se liší u pevných a opčních kontraktů. Oceňování pevných kontraktů (forwardy, futures a swapy) je obecně jednodušší, protože se jedná o kontrakty, kde obě strany mají právo a povinnost kontrakt plnit. Naproti tomu u opčních kontraktů má majitel právo požadovat plnění, ale může nechat i opci propadnout, pokud její využití pro něj není výhodné.

U pevných derivátových kontraktů je třeba rozlišovat cenu a (reálnou) hodnotu kontraktu. **Cena kontraktu** představuje cenu, za kterou jsou na trhu sjednávány kontrakty, popř. může jít o cenu rovnovážnou (teoretickou), která je při daných podmínkách stanovena na základě určitého oceňovacího modelu. **Hodnota (reálná hodnota)** vyplývá z rozdílu mezi cenou dohodnutou v daném kontraktu při jeho sjednání a aktuální cenou na trhu. Vzhledem k tomu, že pevné kontrakty jsou standardně sjednávány tak, že reálná hodnota v době sjednání je nulová, představuje reálná hodnota výši zisku či ztráty spojené s daným kontraktem od jeho sjednání. U opčních kontraktů je situace jiná, zde cenu i hodnotu představuje jedna veličina – opční premie.

Úrokové a měnové forwardy

Měnový (devizový) forward je kontrakt, na základě kterého lze zafixovat měnový kurz pro budoucí směnu z jedné měny do jiné. Forwardový měnový kurz musí splňovat podmínku, že neumožňuje provádět ziskové arbitráže. To znamená, že pokud budeme investovat stejnou částku tak, že ji směníme ve spotovém kurzu do cizí měny a uložíme za spotovou úrokovou sazbu, nebo ji uložíme za spotovou úrokovou sazbu a v době splatnosti směníme ve forwardovém kurzu do cizí měny, musíme v obou případech dostat stejnou částku.

Výše forwardového kurzu se tedy odvíjí od vývoje spotového měnového kurzu a spotových úrokových sazeb obou měn. ČNB zveřejňuje každý pracovní den forwardové měnové kurzy ve formě tzv. **forwardových bodů**, jejichž hodnoty odpovídají tomu, jak se jednotlivé měny, respektive jejich forwardové body

obchodovaly na devizovém trhu v 11 hodin místního času. Forwardový měnový kurz získáme vydělením forwardových bodů 1 000 a přičtením k aktuálnímu spotovému kurzu.

Reálnou hodnotu měnového forwardu k určitému datu (např. rozvahovému dni) dostaneme tak, že rozdíl mezi forwardovým kurzem sjednaným v kontraktu (FK) a aktuálním forwardovým kurzem pro danou splatnost (FK_{AKT}) vynásobíme směňovanou částkou a diskontujeme k aktuálnímu dni:

$$RH = (FK_{AKT} - FK) * NH * \frac{1}{1 + i}, \text{ kde } i = \frac{p}{100} * \frac{t}{360}$$

kde je NH – nominální hodnota měnového forwardu v cizí měně,

p – domácí spotová úroková sazba na období t (v %),

t – délka období do konce období, na které je kontrakt sjednán (ve dnech).

Je třeba zdůraznit, že spotový měnový kurz může představovat aproximaci aktuálního forwardového kurzu pro danou splatnost jen ve výjimečných případech, pokud se jedná o forward s velice krátkou splatností. Při výpočtu reálné hodnoty měnového forwardu je tedy potřeba vždy správně použít aktuální forwardový kurz pro zbývající splatnost, jak je ukázáno v následujícím příkladu.

Příklad

Česká společnost uzavřela roční měnový forward na nákup 1 000 000 EUR. Sjednaný forwardový kurz je 25,8 CZK/EUR. K rozvahovému dni zbývá do konce období, na které je měnový forward sjednán, 180 dní. Domácí spotová úroková sazba činí 5 % p.a.

Jaká je reálná hodnota tohoto měnového forwardu k rozvahovému dni pokud:

- Forwardový kurz pro danou splatnost (180 dní) činí 25 CZK/EUR,
- Forwardový kurz pro danou splatnost (180 dní) činí 26 CZK/EUR.

$$\text{a) } RH = (25 - 25,8) * 1\,000\,000 * \frac{1}{1 + \frac{5}{100} * \frac{180}{360}} = -780\,487,8 \text{ Kč}$$

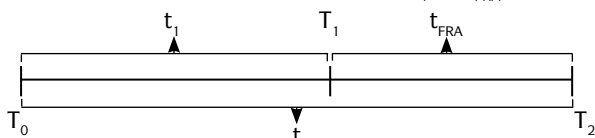
Zápornou reálnou hodnotu měnového forwardu společnost vykáže jako závazek (ve výši 780 487,80 Kč) a současně vykáže ztrátu z derivátu ve výši 780 487,80 Kč.

$$\text{b) } RH = (26 - 25,8) * 1\,000\,000 * \frac{1}{1 + \frac{5}{100} * \frac{180}{360}} = 195\,121,95 \text{ Kč}$$

Kladnou reálnou hodnotu měnového forwardu společnost vykáže jako pohledávku (ve výši 195 121,95 Kč) a současně vykáže zisk z derivátu ve výši 195 121,95 Kč.

Forwardové úrokové kontrakty (FRA) umožňují zafixovat úrokovou sazbu pro úvěr či depozitum v budoucím období. Jedná se tedy o směnu dvou úrokových plateb, z nichž jedna je stanovena na fixní a druhá na pohyblivé bázi (referenční mezibankovní sazba). Předmětem plnění je úrokový rozdíl vyplývající z forwardové úrokové sazby dohodnuté při sjednání kontraktu a spotové úrokové sazby v době splatnosti kontraktu.

Forwardová úroková sazba představuje cenu, za kterou jsou úrokové forwardy sjednávány. Jejich výše musí být provázána se strukturou spotových úrokových sazeb tak, aby nedovolovala bezrizikovou arbitráž. Obecně musí platit, že zhodnocení prostředků investovaných na období t musí být stejné jako na období $t_1 + t_{FRA}$.

Protože jsou forwardové úrokové sazby provázány se sazbami spotovými, znamená to, že změny spotových sazeb se odrážejí ve změnách sazeb forwardových a opačně. K největším změnám forwardových sazeb (a potažmo i reálné hodnoty kontraktů) dochází tehdy, pokud dochází ke změně sklonu krátkodobé úrokové křivky (sazby pro různé splatnosti se nemění stejně). Aktuální forwardové úrokové sazby lze získat z výnosových křivek (yield curves) pravidelně zveřejňovaných např. agenturami Bloomberg nebo Reuters.

Reálná hodnota forwardového úrokového kontraktu k určitému datu (např. rozvahovému dni) je potom dána úrokovým rozdílem vyplývajícím z rozdílu forwardové úrokové sazby sjednané v kontraktu a aktuální výše forwardové úrokové sazby pro shodné období diskontovaným k aktuálnímu dni:

$$RH = \frac{(p_{AKT} - p_{FRA})}{100} * \frac{t_{FRA}}{360} * NH * \frac{1}{1+i}, \text{ kde } i = \frac{p}{100} * \frac{t}{360}$$

kde je p_{AKT} – aktuální forwardová sazba na období t_{FRA} (v %),
 p_{FRA} – forwardová sazba sjednaná v kontraktu (v %),
 t_{FRA} – délka období, na kterou je kontrakt sjednán (ve dnech),
 NH – nominální hodnota kontraktu
 p – spotová úroková sazba na období t (v %),
 t – délka období do konce období, na které je kontrakt sjednán (ve dnech).

Úrokové swapy

U klasických úrokových swapů dochází k opakované směně dvou úrokových plateb, z nichž jedna je stanovena na fixní (**swapová sazba**) a druhá na pohyblivé bázi (referenční mezibankovní sazba). Při jejich oceňování tedy můžeme vyjít z toho, že úrokový swap je

de facto zřetězení úrokových forwardů. Zjednodušeně bychom mohli říci, že swapová sazba odpovídá jakémusi průměru forwardových sazeb na období do splatnosti swapu. Aby tedy byla splněna bezarbitrážní podmínka, musí platit, že výnos z investice založené na sjednání série forwardových obchodů nebo na základě úrokového swapu musí být shodný.

Z toho vyplývá, že v době sjednání swapu současná hodnota všech úrokových plateb ve swapu založených na swapové sazbě musí být shodná jako současná hodnota takových plateb (stejná období) počítaných při použití forwardových úrokových sazeb pro příslušná období. Z této rovnosti potom z daných forwardových sazeb můžeme stanovit rovnovážnou swapovou sazbu (nebo obráceně).

Reálnou hodnotu úrokového swapu můžeme stanovit analogicky jako u úrokového forwardu, pouze počet plateb bude v případě swapu více a každá bude diskontovaná pro příslušné období.

Opce

Oceňování opcí jako podmíněných kontraktů je obtížnější, než je tomu u pevných kontraktů. Využít k tomu lze některý z opčních oceňovacích modelů¹. Oceňovací modely stanovují výši opční prémie (ceny opce, reálné hodnoty) na základě následujících faktorů:

- spotová cena podkladového nástroje,
- realizační cena opce,
- spotová úroková sazba na období do splatnosti opce,
- doba do splatnosti opce,
- volatilita ceny podkladového nástroje a
- výše výnosů vyplácených z podkladového nástroje do doby splatnosti opce.

Tyto modely jsou dostupné v podobě opčních kalkulaček, pomocí nichž je ocenění relativně jednoduché. Asi největší úskalí spočívá v tom, jakou hodnotu **volatility** při výpočtu použít. Volatilitu lze považovat za nejvýznamnější faktor a její vliv na opční prémii je zásadní. Při výpočtu lze brát volatilitu historickou. Problém může být v tom, že zejména v případě rostoucího rizika spojeného s budoucím vývojem může volatilita v krátké době významně růst, což se samozřejmě v historické volatilitě nemusí odrážet. Zejména v těchto případech by měla hodnota volatility odrážet její budoucí vývoj. Využít lze tzv. implicitní (implikovanou) volatilitu. **Implikovaná volatilita** odráží aktuální situaci na trhu. Její hodnota se stanoví tak, že z tržní opční prémie (za kterou je aktuálně daná opce obchodována) a dalších daných parametrů se vypočte pomocí oceňovacího modelu jako neznámá právě volatilita. Lze tedy říci, že toto je aktuálně volatilita, se kterou při ocenění dané opce pracuje trh. Implicitní volatility obchodovaných opcí lze potom použít i při oceňování opcí, se kterými se aktivně neobchoduje.

¹ Nejznámějšími opčními oceňovacími modely jsou Black-Schollesův a binomiální model.

Jak již bylo řečeno, **reálnou hodnotu opce** představuje její premie, proto je její stanovení u obchodovaných opcí jednoduché. V případě, kdy tržní opční premie nejsou k dispozici, je třeba k jejich stanovení využít oceňovací model.

Závěr

Cílem příspěvku bylo ukázat způsoby oceňování základních variant derivátů. Pro tyto deriváty dnes existují likvidní trhy, a proto jsou k dispozici i aktuální tržní ceny. Svět derivátů je však velmi rozmanitý a existuje nepřehledné množství více či méně odlišných variant. V těchto případech již často nejsou k dispozici jejich tržní ceny a i ocenění pomocí oceňovacích modelů je komplikovanější. Při oceňování takových instrumentů je třeba důkladně analyzovat všechny jejich aspekty, protože i zdánlivé maličkosti mohou mít na jejich cenu

(reálnou hodnotu) nemalý vliv. Zde platí dvojnásob zásada, že kdo chce takové nástroje využívat nebo posuzovat, měl by jim do detailu rozumět.

Petr Dvořák

Doc. Ing. Petr Dvořák, Ph.D. vystudoval obor Finance na VŠE v Praze a ve stejném oboru absolvoval i doktorské studium a získal docenturu. Na této škole již více než 30 let přednáší problematiku bankovních produktů, finančních derivátů a finančních rizik. Byl vedoucím katedry bankovníctví, děkanem Fakulty financí a účetnictví a nyní je statutárním zástupcem rektorky a prorektorem pro pedagogickou činnost. Předmětem jeho odborného zájmu je zejména komerční bankovníctví, regulace bankovníctví a finanční deriváty a jejich využití při řízení bankovních rizik, z této oblasti publikoval řadu odborných článků, vysokoškolských skript a učebnic.

Hugo a Sally se baví o významném riziku podvodu na výnosech

2. Reakce na významná rizika

Sally, v našem vzorovém spisu je samostatný dokument s názvem „Reakce na významná rizika“. Nestačí to mít v auditním plánu, kde riziko uvádím i s přiřazenými tvrzeními a plánovanými auditními procedurami?

To, že existuje samostatný dokument, má svůj důvod, protože ISA požadují minimální rozsah auditní dokumentace pro významná rizika. Jednou z věcí je popis klientových kontrol, které se významného rizika týkají. Dále důvody, proč jsi vyhodnotil riziko jako významné, například složitost transakce, zda se jedná o riziko podvodu, subjektivita, materialita, a také zda se transakce týkají spřízněných stran.

To znamená, že ty kontroly musím testovat?

To už je na tvém úsudku, ISA jen požadují, abys dané kontroly pochopil a zdokumentoval ve spise. A pokud klient žádné kontroly nemá, zaznamenáš tuto skutečnost.

Na školení nám říkali, že reakcí na významné riziko je vždy povinný test věcné správnosti včetně testu detailních údajů.

Trochu to upřesním, ISA 330 požaduje test detailních údajů, což je obvykle vzorek, pouze tehdy, pokud se v reakci na významné riziko spoléhám jen na testy věcné správnosti, tedy netestuji kontroly.

Aha, takže u výnosů stačí otestovat kontroly a udělat analytickou proceduru?

Teoreticky ano. Ale myslím si, že pro pokrytí významného rizika podvodu na straně výnosů to není úplně vhodné. Pokud se zamyslíš, kde je možný podvod, většinou dojdeš k oblastem, které nejsou kontrolou řádně pokryty. V reakci na riziko podvodu je obvykle potřeba detailní test.

Zajišťovací účetnictví

Helena Vojáčková

Co to vlastně je zajišťovací účetnictví? Řada auditorů i společností má k zajišťovacímu účetnictví nedůvěru nebo se jej dokonce téměř bojí. Je pravdou, že se nejedná o nejjednodušší záležitost, na druhou stranu po pochopení pár zásad je možné jej nastavit alespoň v základních rysech velmi rychle a efektivně. O co tedy jde? V zásadě

je zajišťovací účetnictví způsob, jak v účetnictví společnosti zobrazit skutečnost, že zajišťují určité riziko.

Zkusme si nejprve vysvětlit jeho základní filozofii na velmi zjednodušeném příkladu zajišťování kurzového rizika – kurzové riziko je v České republice oblastí, kde je tato možnost zvažována velmi často. Představme si společnost, která má cizoměnové pohledávky 200 tisíc Kč a cizoměnové závazky 150 tisíc Kč, obojí denominované v eurech. Společnost řídí své riziko změny hodnoty těchto cizoměnových aktiv a závazků. Vzhledem k tomu, že se aktiva i závazky přeceňují do stejné položky ve výkazu zisku a ztráty a jsou přeceňovány ve stejném období, dochází k částečné kompenzaci. Tato kompenzace je v objemu kurzových rozdílů vztahujících se k objemu 150 tisíc Kč (jde o tzv. přirozené zajištění). Zbývající část kurzového rizika aktiv nepokrytého pasivy (ve výši 50 tisíc Kč) se společnost rozhodla pokrýt derivátem.

Přecenění aktiv a závazků v objemu 150 tisíc Kč se setkalo ve výkazu zisku a ztráty, jak již bylo uvedeno. Zajišťovací účetnictví umožní, aby se také přecenění zbývající části cizoměnových aktiv (v hodnotě 50 tisíc Kč) setkalo ve výkazu zisku a ztráty s přeceněním zajišťovacího derivátu. Jde de facto pouze o přesun kurzových rozdílů a přecenění derivátu k sobě a jejich kompenzaci. Toto nám umožní zajišťovací účetnictví, které se společnost může rozhodnout aplikovat. Řízení kurzových rizik bude tímto způsobem tedy zobrazeno i v účetnictví.

Tento článek se zabývá zajišťovacím účetnictvím, jeho podstatou, druhy zajišťovacích vztahů, podmínkami jeho použití a průběhem. Dále na příkladu zajištění kurzového rizika demonstruje využití zajišťovacího účetnictví v praxi. Článek je věnován zajišťovacímu účetnictví výlučně pro podnikatele, tj. pro účetní jednotky účtující podle vyhlášky č. 500/2002 Sb. k provedení zákona o účetnictví č. 563/1991 Sb. pro podnikatele účtující v podvojném účetnictví (dále také „účetní vyhláška pro podnikatele“).

Základní pojmy

V zajišťovacím účetnictví se využívají pojmy, které si nejdříve vysvětlíme. Zajišťovaná položka může být aktivum, závazek, vysoce pravděpodobná očekávaná budoucí transakce nebo čistá investice v zahraniční účetní jednotce, která vystavuje účetní jednotku riziku změny reálné

hodnoty nebo peněžních toků a podnik se rozhodl na ni aplikovat zajišťovací účetnictví. Zajišťovacím nástrojem je pak nástroj, jehož reálná hodnota nebo související peněžní toky mají kompenzovat změny v reálné hodnotě nebo peněžních tocích dané zajišťované položky.

Zajišťovací účetnictví zobrazuje skutečnost tak, aby byl zřejmý celkový dopad ze zajišťované a zajišťující položky na hospodaření účetní jednotky v daném čase. Zajištění z účetního pohledu představuje zaúčtování a vykázání dopadů změn reálné hodnoty nebo peněžních toků zajišťované a zajišťující položky v rámci jednoho řádku výkazu zisku a ztráty účetní jednotky v dané účetní závěrce. Použití zajišťovacího účetnictví je volbou účetní jednotky, nikoliv její povinností. Účetní jednotka může zajišťovat svá rizika například pomocí derivátů a rozhodnout se zajišťovací účetnictví nevyužívat.

V rámci zajišťovacího účetnictví jde o tři základní typy zajišťovacích vztahů: zajištění reálné hodnoty, zajištění peněžních toků nebo zajištění čisté investice v zahraniční jednotce. Příkladem zajištění reálné hodnoty je zajištění cizoměnového závazku proti změně kurzu. U zajištění peněžních toků dochází ke kompenzaci peněžních toků ze zajišťované položky (například budoucích očekávaných cizoměnových tržeb) a zajišťující položky (např. derivátu). Zajištění čisté investice v zahraniční jednotce může účetní jednotka využít v případě zahraniční investice po dobu její držby.

Podmínky pro použití zajišťovacího účetnictví

Aby mohla účetní jednotka použít zajišťovací účetnictví, je nutné splnit určité podmínky. Tyto podmínky jsou vymezeny i pro podnikatele Českým účetním standardem č. 110 Deriváty pro účetní jednotky účtující podle vyhlášky č. 501/2002 Sb., které jsou bankami a jinými finančními institucemi (dále také „účetní vyhláška pro finanční instituce“).

Mezi podmínky pro použití zajišťovacího účetnictví patří následující:

- deriváty odpovídají strategii účetní jednotky v oblasti řízení rizik,
- na počátku zajištění je zajišťovací vztah formálně zdokumentován, včetně vymezení zajišťovacího vztahu, zajišťovaného rizika, přístup k zajišťování a doložení efektivnosti (účinnosti) zajištění,
- zajištění je vysoce efektivní (účinné),
- efektivita zajištění je spolehlivě měřitelná,
- účinnost zajištění je průběžně posuzována,
- předpokládaná transakce u zajištění peněžních toků je vysoce pravděpodobná a nese s sebou riziko výsledného dopadu na zisk/ztrátu.

Zajištění je považováno za vysoce účinné, jestliže dochází ke vzájemné kompenzaci změn reálné hodnoty nebo peněžních toků ze zajišťované a zajišťující položky v rozmezí 80–125 %. Účetní jednotka prověřuje,

zda je zajištění účinné na začátku zajišťovacího vztahu a následně nejméně k datu sestavení řádné, mimořádné a mezitímní účetní závěrky. Povinnost pravidelného ověření účinnosti zajišťovacího vztahu ukládá účetní jednotce odstavec 17 c) Českého účetního standardu č. 110 Deriváty pro společnosti účtující dle účetní vyhlášky pro finanční instituce.

V tomto článku se věnujeme zajišťovacímu účetnictví pro subjekty účtující podle účetní vyhlášky

pro podnikatele v rámci účetních předpisů platných v České republice. Nicméně považujeme za vhodné upozornit na skutečnost, že v současné chvíli existují v oblasti měření účinnosti zajišťovacího účetnictví dvě možnosti. Subjekty vykazující podle účetní vyhlášky pro podnikatele postupují v oblasti derivátů podle účetní vyhlášky pro finanční instituce ve znění platném k 31. prosinci 2017. Tato úprava v základních rysech odpovídá Mezinárodnímu standardu pro účetní

Hugo a Sally se baví o významném riziku podvodu na výnosech

3. Detailní test věcné správnosti u výnosů

Ahoj Sally. Navrhl jsem auditní procedury pro pokrytí významného rizika podvodu na straně výnosů. Jenže mi to přijde moc časově náročné. Klient má desítky tisíc výnosových transakcí. Navíc obrat se blíží sto milionům korun a materialita je jen lehce přes milion. To přece nemůžu otestovat!

Tak se na to pojďme podívat. Důležité je si uvědomit, že složitost nebo množství transakcí a případná časová náročnost pro auditora nejsou argumentem k omezení auditních procedur.

Já vím...

Vidím, že tady plánuješ detailní test s využitím reprezentativního vzorku, tzv. statistickou metodu výběru, pro populaci výnosů za celé období.

Ano, vždyť je to povinné.

To si nemyslím. Test by měl reagovat na konkrétní identifikované riziko podvodu.

U našeho vinaře jsme vyhodnotili jako riziko jen správné období a výskyt, protože podvádět podle nás mohou manipulací s dodacími podmínkami nebo předčasným vyskladněním vína.

Vidíš, pokud do našeho vyhodnocení zahrneme i práci provedenou na rozvahových položkách, v tomto případě na pohledávkách, tak se populace položek dotčených rizikem podvodu může zúžit. Pokud klient nemá významné pohledávky po splatnosti, pak rizikovým obdobím pro případný podvod není celý rok, ale jen období, za které má vykázané nesplacené pohledávky.

To dává smysl. Pokud zákazník víno zaplatil, tak je dostal a částku nerozporuje.

Přesně, takže je možné populaci položek testovaných na riziko podvodu omezit například na transakce za poslední dva měsíce, pokud je standardní splatnost 40 dní. Důležité je, aby ten tvůj test byl opravdu důkladný a dokázal odhalit případné podvodně účtované položky. To znamená, že nebude stačit odsouhlasení na fakturu, ale bude potřeba posoudit i další dokumentaci, která bezpečně prokazuje, zda a kdy byl prodej uskutečněn, např. dodací list.

výkaznictví („IFRS“) IAS 39 Finanční nástroje: účtování a oceňování. Pokud by však podnikatelský subjekt zároveň sestavoval účetní závěrku v souladu s IFRS, postupoval by v oblasti finančních nástrojů v souladu s nově platným standardem IFRS 9 Finanční nástroje: účtování a oceňování, který nelpí formálně na dodržení výše uvedených hranic účinnosti zajištění, ale zavedl přísnější pravidla pro rozpoznání zajištění a tím i jeho efektivnosti. Tento standard na druhou stranu v oblasti zajišťovacího účetnictví umožňuje pokračovat i nadále v aplikaci původního standardu upravujícího tuto oblast – IAS 39.

Měření účinnosti zajištění

Na začátku zajišťovacího vztahu je účinnost posuzována prospektivně, do budoucna. Jsou porovnávány základní parametry zajišťované a zajišťující položky – jejich nominální hodnoty, doby splatnosti, měny apod. Dále je nutné posoudit, zda je očekáváno, že změny v reálné hodnotě nebo peněžních tocích budou navzájem kompenzovány, např. ve vazbě na očekávané úrokové křivky daných instrumentů. Následné pravidelné měření a prokazování účinnosti zajištění účetní jednotkou je prováděno porovnáním změn v reálné hodnotě nebo peněžních tocích spojených se zajištěným rizikem za uplynulé období u zajišťované a zajišťující položky.

Zajištění reálné hodnoty

Pro zajištění reálné hodnoty lze účinnost zajištění vypočítat jako podíl změn reálných hodnot zajišťované a zajišťující položky následovně:

absolutní hodnota ($\Delta RH_a / \Delta RH_b$), kde ΔRH_a = změna reálné hodnoty zajištěné položky a ΔRH_b = změna reálné hodnoty zajišťující položky.

Změny reálných hodnot, které jsou porovnávány pro zjištění účinnosti zajištění, jsou posuzovány diskontované. Tento požadavek není v českých účetních předpisech přesně požadován, ale je doporučován jako vhodný postup na základě praktického používání zajišťovacích derivátů i s ohledem na nutnost aplikovat diskontování podle IFRS.

Příklad měření účinnosti zajištění reálné hodnoty k 31. 12. 2018

Společnost zaúčtovala 27. 12. 2018 výnosy na základě vystavené faktury ve výši 10 000 EUR. Faktura je splatná 5. 2. 2019. Faktura bude zaplacená na bankovní účet vedený u obchodní banky v měně faktury. Pohledávka nebyla do konce kalendářního roku zaplacená a společnost ji k rozvahovému dni přecenila. Společnost využívá pro účtování kurzových rozdílů aktuální devizové kurzy České národní banky („ČNB“). Společnost zároveň uzavřela měnový forward se stejnou nominální hodnotou pro zajištění rizika změny reálné hodnoty této pohledávky na prodej EUR s kurzem 25,870 Kč/EUR s datem plnění (maturitou) dne 5. 2. 2019.

Aktuální kurz ČNB k 27. 12. 2018 byl 25,860 Kč/EUR, k 31. 12. 2018 25,725 Kč/EUR. Reálná hodnota forwardu k 31. 12. 2018 z pohledu společnosti činila + 1 430 Kč.

Řešení

Při přípravě testu účinnosti zajištění reálné hodnoty porovnáme změnu reálné hodnoty zajišťované a zajišťující položky. Pro diskontování budeme uvažovat aktuální repo sazbu ve výši 1,75 % p. a. navýšenou o rizikovou přírážku ve výši 2,3 %. Doba diskontování činí 40 dní.

Změna reálné hodnoty pohledávky:

Reálná hodnota pohledávky k 31. 12. 2018:

257 250 Kč

Reálná hodnota pohledávky k 27. 12. 2018:

258 600 Kč

Změna reálné hodnoty pohledávky:

– 1 350 Kč

Diskontovaná změna reálné hodnoty pohledávky:

$(-1\ 350)/((1+0,0405/365)^{40}) = -1\ 344,02$

Změna reálné hodnoty derivátu:

Reálná hodnota pohledávky k 31. 12. 2018:

+ 1 430 Kč

Reálná hodnota pohledávky k 27. 12. 2018:

0 Kč

Změna reálné hodnoty pohledávky:

+ 1 430 Kč

Diskontovaná změna reálné hodnoty derivátu:

$1\ 430/((1+0,0405/365)^{40}) = 1\ 423,67$

Účinnosti zajištění reálné hodnoty:

absolutní hodnota z $((-1\ 344,02)/1\ 423,67) = 94\ %$

Zajištění je účinné, neboť splňuje hranice požadované předpisy, tj. 80–125 %. Pokud bude použito zajišťovací účetnictví, bude změna reálné hodnoty derivátu účtována do kurzových rozdílů stejně jako přecenění pohledávky. Tyto položky se tak ve výkazu zisku a ztráty kompenzují, neboť budou vykázány ve stejném účetním období a ve stejném řádku. Částku, o kterou převyšuje změna reálné hodnoty derivátu změnu reálné hodnoty pohledávky, je nutné proúčtovat do finančních výnosů ve výkazu zisku a ztráty v souladu se Standardem č. 110 Deriváty jako dopad z přecenění derivátu.

Zajištění peněžních toků

V případě zajištění peněžních toků dochází při posuzování účinnosti zajištění k porovnání změn peněžních toků ze zajišťované a zajišťující položky za určité období. Tímto obdobím by mělo být, v souladu s platnou legislativou, nejméně účetní období, ale je vhodné zvážit i srovnání změn peněžních toků za kratší období (např. čtvrtletí) v návaznosti na zajištěné riziko a jeho změny. Vlastní měření účinnosti zajištění je možné vypočítat následovně:

absolutní hodnota ($\Delta SH CF_a / \Delta SH CF_b$), kde:

- $\Delta SH CF_a$ = změna současné hodnoty peněžního toku ze zajištěné položky;
- $\Delta SH CF_b$ = změna současné hodnoty peněžního toku ze zajišťující položky.

Současná hodnota peněžního toku je budoucí peněžní tok (cash flow) diskontovaný k danému dni posuzování účinnosti zajištění.

Účtování zajištění reálné hodnoty

Postup účtování zajištění reálné hodnoty je popsán ve Standardu č. 110 Deriváty v odstavcích 23 až 25. Pokud není aplikováno zajišťovací účetnictví, jsou dopady z derivátů účtovány na účty finančních výnosů/nákladů. V případě použití zajišťovacího účetnictví jsou dopady ze zajišťované položky a zajišťující položky účtovány dle zajištěného rizika. Například v již uvedeném případě zajištění měnového rizika u pohledávky měnovým forwardem jsou změny reálné hodnoty pohledávky i derivátu účtovány na účty 563 – Kurzové ztráty nebo 663 – Kurzové zisky. Pokud je zajištění rizika efektivní, kompenzují se dopady z těchto položek, jak již bylo uvedeno.

Účtování zajištění peněžních toků

Tato oblast účtování je upravena odstavcem 26 a dále Standardem č. 110 Deriváty. Zisk nebo ztráta z tohoto typu zajišťovacího účetnictví musí obvykle „počkat“ na druhou část zajišťovací operace. Například se může jednat o zajištění cizoměnových tržeb v příštím účetním období, které jsou zajištěny měnovým forwardem, jenž však byl nakoupen nyní. Přecenění derivátu je účtováno do vlastního kapitálu na účty účtové skupiny 41 (dříve 414 Oceňovací rozdíly) až do doby, kdy cizoměnové tržby ovlivní výkaz zisku a ztráty. Pak je zůstatek účtu Oceňovacích rozdíly (tj. přecenění derivátu) přeúčtován do výkazu zisku a ztráty ve stejném období, ve kterém jej ovlivní zajišťované položky (tj. tržby). Je vhodné doporučit, aby tyto položky byly účtovány na samostatném analytickém účtu tržeb, aby bylo možné je jednoduše identifikovat například pro oddělení kontrolingu a také pro účely vykázání v příloze účetní závěrky. V IFRS jsou tyto položky účtovány do vlastního kapitálu součástí tzv. Ostatního úplného výsledku (Other Comprehensive Income). Také v případě zajištění peněžních toků je neúčinná část zajištění účtována ihned do výkazu zisku a ztráty.

Zajištění peněžních toků / kurzového rizika cizoměnovým aktivem/závazkem

Vedle zajištění kurzového rizika deriváty je možné využít k zajištění měnového rizika také cizoměnové aktivum nebo závazek. Příkladem takového využití může být společnost – developer, který má cizoměnový úvěr zajišťující budoucí cizoměnové tržby (nájemné).

Účtování kurzových rozdíly z aktiv a závazků v cizí měně zajišťujících měnové riziko je upraveno

v ustanovení § 60 odstavci 4 účetní vyhlášky pro podnikatele. Cizoměnová aktiva nebo závazky mohou být využity pro zajištění měnového rizika z již vzniklých nebo očekávaných smluvních vztahů, jejichž plnění je v cizí měně a dosud o nich není účtováno. Kurzové rozdíly z těchto cizoměnových aktiv/závazků jsou obdobně jako u zajištění peněžních toků účtovány na účty skupiny 41 ve vlastním kapitálu. Následně jsou přeúčtovány do výkazu zisku a ztráty ve stejném období, jako je v něm vykázána zajišťovaná položka.

Pokud se tedy vrátíme k výše uvedenému příkladu developera, je přecenění cizoměnového úvěru účtováno do vlastního kapitálu a následně rozpouštěno do tržeb v období, kdy je nájemné (zajištěné z pohledu měnového rizika) součástí výnosů. Pokud by část kurzového rizika vyplývajícího z úvěru nebyla pokryta platbami nájemného, bude nepokrytá část kurzových rozdíly účtována do výkazu zisku a ztráty ihned.

Auditoři se někdy setkávají se situací, kdy společnost přeúčtovává kurzové rozdíly z cizoměnových aktiv/závazků evidované na účtech oceňovacích rozdíly vždy na účty 563/663 Kurzové ztráty/zisky. Tento postup není možné zobecnit, neboť je nutné dopady ze zajišťující položky (v tomto případě cizoměnového závazku) účtovat na stejný účet, kam jsou účtovány dopady ze zajišťované položky (zde nájemného). Tímto účtem mohou být kurzové rozdíly, ale není tomu tak vždy. Konkrétně je účtování upraveno v ustanovení § 60 odstavci 4 účetní vyhlášky pro podnikatele, kde je uvedeno, že „Na příslušné účty nákladů a výnosů se účtují tyto kurzové rozdíly v okamžiku zaúčtování příslušných smluvních vztahů“. Účetní jednotka má volit účet výnosů a nákladů odpovídající zajišťované položce, v tomto případě nájemného. Dalším příkladem pro ilustraci může být zajištění budoucích (dostatečně jistých) nákupů materiálu za cizí měnu. V takovém případě budou kurzové rozdíly vstupovat do ceny zásob, resp. ovlivňovat účet spotřeby materiálu ve výkazu zisku a ztráty. Pokud společnost zajistí nákup dlouhodobého majetku, budou následně kurzové rozdíly za zajišťující položky (derivátu nebo cizoměnového závazku) ovlivňovat řádek odpisů výkazu zisku a ztráty.

I když ten zajišťovací derivát na počasí nám dost prodělal, tak úroda bude dobrá.

Kresba: Ivan Svoboda

Ukončení zajišťovacího účetnictví

Jak je definováno v odstavci 24 Standardu č. 110 Deriváty, k ukončení zajišťovacího účetnictví dojde, když je splněna některá z následujících podmínek:

- uplyne doba jeho platnosti (například úvěr použitý pro zajištění je splacen),
- nejsou splněny podmínky zajišťovacího účetnictví,
- nepředpokládá se realizace budoucí očekávané transakce, nebo
- se společnost rozhodla dále zajišťovací účetnictví neaplikovat.

V okamžiku ukončení zajišťovacího účetnictví mohou nastat tři základní možnosti z pohledu zůstatků na účtech oceňovacích rozdílů:

- dojde k ponechání rozdílů na oceňovacích rozdílech do doby přeúčtování do výkazu zisku a ztráty,
- dojde ke vzniku aktiva,
- rozdíly jsou ihned přeúčtovány do výkazu zisku a ztráty.

Účetní řešení je popsáno v odstavcích 27 a 28 českého účetního Standardu č. 110 Deriváty.

Ponechání oceňovacích rozdílů do doby realizace zajišťované transakce

V případech, kdy dojde k ukončení zajišťovacího účetnictví, protože uplyne doba platnosti, nejsou dále splněny podmínky pro jeho použití nebo z důvodu rozhodnutí účetní jednotky jej nadále nepoužívat, dojde k ukončení účtování vznikajících rozdílů ze zajišťující položky do vlastního kapitálu. Pokud bychom se vrátili k příkladu cizoměnového úvěru u developera, byl by od daného data úvěr přeceňován do výkazu zisku a ztráty na účty kurzových rozdílů 563/663. Zůstatek na účtu 414 Oceňovací rozdíly je ponechán do okamžiku, kdy dojde k realizaci očekávané transakce, která byla zajištěna (zaúčtování výnosů z nájemného), a k tomuto datu je zůstatek přeúčtován do výkazu zisku a ztráty na příslušný výnosový/nákladový účet (účet tržeb z nájemného).

Vznik aktiva

Jestliže na základě zajištěné očekávané transakce vznikne finanční aktivum nebo závazek (např. nákup cenného papíru), potom kumulovaný oceňovací rozdíl vykázaný jako součást vlastního kapitálu zůstává i nadále jeho součástí a je přeúčtován do výnosů nebo nákladů ve stejném období, ve kterém související finanční aktivum nebo závazek ovlivní výkaz zisku a ztráty (např. následný prodej cenných papírů).

Jestliže na základě zajištěné očekávané transakce vznikne nefinanční aktivum nebo závazek (např. nákup dlouhodobého majetku), má účetní jednotka možnost zvolit již uvedený postup pro finanční aktivum/závazek, nebo se kumulovaný oceňovací rozdíl stane součástí pořizovací ceny nefinančního aktiva. Zvolenou metodu účetní jednotka popíše v příloze účetní závěrky a uplatní ji pro všechna zajištění peněžních toků, u nichž dojde

ke vzniku nefinančního aktiva. Možnost volby mezi těmito účetními metodami má účetní jednotka i v případech, kdy je výsledkem očekávané transakce závazek.

Popsaný postup pro nefinanční aktivum je v určitém rozporu s postupy účtování pro podnikatele uvedenými dříve. Z tohoto důvodu jej není možné podnikatelským účetním jednotkám zcela jednoznačně doporučit. Jak již bylo uvedeno, podnikatelé postupují při účtování derivátů v souladu se Standardem č. 110 Deriváty. Na druhou stranu účetní vyhláška pro podnikatele v ustanovení § 47 odstavci 2 c) stanoví, že není možné zahrnout kurzové rozdíly do pořizovací ceny dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku, aniž tyto rozdíly podrobněji specifikuje. Z tohoto důvodu je možné také vést rozdíly ze zajišťující položky na účtu 414 a rozpouštět je do výkazu zisku a ztráty přímo, nikoliv jako součást odpisů.

Oceňovací rozdíly v případě neuskutečnění plánované operace

Pokud je zajišťovací účetnictví ukončeno, protože se již nepředpokládá, že se pevný kontrakt nebo očekávaná transakce uskuteční, je kumulovaný oceňovací rozdíl z vlastního kapitálu přeúčtován do nákladů nebo výnosů okamžitě.

Závěr

Jak již bylo uvedeno na začátku tohoto článku, zajišťovací účetnictví je možnost, nikoliv povinnost. Společnosti, které se pro jeho aplikaci rozhodnou, musí připravit dokumentaci a splnit určité podmínky, například pravidelně ověřovat účinnost zajištění. Také je nutné zajištění rizik dobře definovat v souladu s legislativou, ne každé zajištění rizika umožní aplikaci zajišťovacího účetnictví. Nicméně pokud je zajišťovací účetnictví aplikováno, umožňuje vykazání výsledku hospodaření v souladu se strategií řízení rizik a zobrazení celkového dopadu určitého rizika na dané položky kompenzovaně.

Helena Vojáčková

Helena Vojáčková je auditorkou a řídicím partnerem společnosti HEDLEY AUDIT s.r.o. poskytující vedle auditů i konzultace. Dále je řídicí partnerkou společnosti Akcento s.r.o., která poskytuje služby v oblasti konsolidací dle českých účetních předpisů a IFRS. V oblasti IFRS se Helena Vojáčková a její tým zaměřují zejména na komplikované oblasti IFRS (například IFRS 15 a 16) a zajišťovací účetnictví, včetně přípravy jeho dokumentace a nastavení. Je aktivní lektorkou a autorkou odborných publikací v oblasti IFRS a členem výborů pro audit. Je také autorkou e-learningového kurzu Komory auditorů ČR: Kurzové rozdíly, zajištění kurzových rizik a deriváty, jehož obsah ji inspiroval i pro tento článek.

Vložené deriváty

Pavel Holan

Vložené deriváty jsou specifické finanční nástroje spojené s jiným nederivátovým instrumentem. Jde v podstatě o jakýsi produkt „dva v jednom“.

Jako příklad lze použít dluhopis, jehož peněžní toky v souvislosti s kupónem jsou vázány na vývoj mezibankovní úrokové sazby PRIBOR. V takovém případě je dluhopis nederivátovým instrumentem, hostitelskou smlouvou, a platby vázané na PRIBOR derivátovým komponentem, vloženým derivátem.

Co vše kromě dluhopisů však může sloužit jako hostitelská smlouva, která v sobě nese vložený derivát? Kompletní výčet by zahrnoval všechny existující finanční nástroje, v naší praxi se nejčastěji setkáváme s hostitelskými smlouvami v podobě leasingu, prodejních a nákupních smluv, úvěrů a půjček, akcií a pojištění.

České účetní jednotky si mohly do 31. prosince 2017 zvolit, zda o vloženém derivátu budou účtovat samostatně, či nikoliv (vyhláška č. 500/2002 Sb. ustanovení § 52). V aktuální verzi vyhlášky však došlo od 1. ledna 2018 ke zrušení ustanovení § 52 a § 53 a vyhláška se v oblasti derivátů nově odkazuje do vyhlášky č. 501/2002 Sb. ve znění platném k 31. prosinci 2017. Pro správné pochopení a účtování o finančních derivátech, ať už vložených nebo samostatně existujících, je tedy nezbytné využít ustanovení českých účetních předpisů pro banky a finanční instituce, konkrétně pak České účetní standardy (ČÚS) pro účetní jednotky, které účtují podle vyhlášky č. 501/2002 Sb. Podle těchto předpisů však možnost volby, zda o vloženém derivátu budou účtovat samostatně či nikoliv, neexistuje a účetní jednotka je od 1. ledna 2018 povinna o vložených derivátech účtovat.

Aby byl finanční nástroj vložený v hostitelské smlouvě vyhodnocen jako vložený derivát, o kterém je účetní jednotka povinna účtovat jako o samostatném derivátu, musí podle Českého účetního standardu 110 splňovat tři základní podmínky (ČÚS 110 § 34):

- 1) ekonomické vlastnosti a rizika derivátu nejsou v úzkém vztahu s ekonomickými vlastnostmi a riziky hostitelského nástroje,
- 2) zároveň musí tento identifikovaný vložený derivát sám o sobě splňovat definici finančního derivátu dle ČÚS 110 bodu 1 a
- 3) hostitelský nástroj není oceněn reálnou hodnotou jako celek, tedy se zohledněním hodnoty vloženého derivátu.

První bod výše uvedené definice uvádí, v jakých případech je nutné vložený derivát oddělit a přemýšlet o něm jako o samostatném finančním nástroji, derivátu. Kdy tedy neexistuje úzký vztah mezi vloženým

derivátem a hostitelským instrumentem? To je základní otázka, na kterou musejí účetní jednotky, ve svých smlouvách o finančních nástrojích, hledat odpověď. ČÚS 110 dává několik „nápověd“, bod 35 uvádí konkrétní příklady, kdy nelze ekonomické vlastnosti a rizika vloženého derivátu považovat za úzce spojené s hostitelskou smlouvou. Jedná se o:

- kupní/prodejní opce v kapitálových nástrojích, tedy právo předčasného prodeje, nebo nákupu např. u akcií a podílů;
- měnové opce u úrokových nástrojů, tedy právo na prodej/nákup např. u úrokových swapů;
- opce na prodloužení splatnosti u úrokového nástroje v případě, že při jejím využití nedojde k úpravě úrokové míry na tržní úrokovou míru;
- derivát, kterým se mění úrokový hostitelský nástroj na nástroj s charakteristikami kapitálového nástroje nebo komodity;
- derivát, který je vložen do úrokového nástroje, čímž umožňuje konvertovat úrokový nástroj na kapitálový nástroj;
- kupní nebo prodejní opce na úrokový nástroj emitovaný s velkým diskontem či prémii, s výjimkou opcí s realizační cenou rovnající se ceně pořízení úrokového nástroje zvýšené nebo snížené o úrokové výnosy nebo náklady; a
- úvěrový derivát vložený do hostitelského nástroje.

Stále však platí, že po oddělení musí identifikovaný vložený derivát splňovat definici finančního derivátu samostatně a také, že si účetní jednotka může zvolit, zda o hodnotě celého kontraktu bude účtovat v reálné hodnotě. V případě, že účetní jednotka tuto volbu ocenění celého kontraktu reálnou hodnotou využije, neodděluje vložený derivát od hostitelského nástroje a účtuje o něm jako o jednom celku, tj. hodnota vloženého

Zde podrobně zkoumáme každou uzavřenou smlouvu, zda neobsahuje nějaký derivát.

Kresba: Ivan Svoboda

derivátu bude součástí reálné hodnoty daného finančního nástroje.

Bylo by dobré doplnit již zmíněný seznam také o případy, kdy se vložený derivát oddělovat nemusí, resp. kdy existuje úzký vztah mezi vloženým derivátem a hostitelským instrumentem. To je uvedeno v ČÚS 110 § 36 a jedná se o:

- úrokové swapy vložené do úrokového nástroje,
- měnové swapy nebo forwardy vložené do úrokového nástroje,
- opce na předčasné splacení hostitelského nástroje s realizační cenou, která za běžných okolností nepovede ke značným ziskům nebo ztrátám.

Z uvedeného je zjevné, že příklad uvedený na prvních řádcích tohoto článku nepovede k oddělení a samostatnému účtování identifikovaného vloženého derivátu, jedná se o úrokový swap vložený do dluhopisu, tj. úrokový nástroj.

Další smlouvy, se kterými se v běžné auditorské praxi setkáváme dnes a denně, a které jednoznačně vyžadují velmi pečlivé posouzení s ohledem na přítomnost vložených derivátů, mohou být:

1) Nájemní smlouva

U nájemních či jakýchkoliv jiných dlouhodobějších leasingových smluv se velmi často setkáváme s úpravou hodnoty pravidelných splátek, tzv. indexací. Vezměme si konkrétní situace s nájemní smlouvou na kancelářskou budovu v České republice s měsíčními splátkami nájemného v českých korunách. Doba trvání nájmu je pět let a strany se dohodly na následující indexaci:

- a) Indexace této smlouvy probíhá na roční bázi o meziroční změnu inflace v České republice.
- b) Indexace smlouvy je stanovena na dvojnásobek meziroční změny inflace v České republice.

V obou případech se jedná o hostitelskou nájemní smlouvu s vloženým inflačním derivátem. Nicméně v prvním případě (a) se jedná o derivát úzce spojený s hostitelskou smlouvou, jelikož jeho jedinou funkcí je zachovat hodnotu smlouvy a jejích peněžních toků a navázat tak obojí na aktuální vývoj ekonomického prostředí, ve kterém byla smlouva uzavřena. V druhém případě (b) je zjevné, že vložený derivát má i jiný účel, než prosté svázání smlouvy s ekonomickým vývojem a s časovou hodnotou peněz daného prostředí (např. spekulace na rychlejší růst cen nemovitostí nebo nájemného v daném místě?), proto se nejedná o úzce spojený vložený derivát a účetní jednotka jej bude muset oddělit od hostitelské smlouvy a účtovat samostatně.

Úvěrová smlouva

V mnoha úvěrových smlouvách se můžeme setkat s možností variabilního splácení, nejčastěji se jedná o předčasné splacení. Možnost předčasného splacení představuje vložený opční derivát v hostitelské úvěrové smlouvě.

Při posouzení úzkého vztahu mezi tímto derivátem a úvěrovou smlouvou je nutné posuzovat reálnou hodnotu derivátu k datu poskytnutí, případně pak významnost modifikace budoucích peněžních toků úvěrové smlouvy bez tohoto derivátu a s ním. Jak uvádí ČÚS 110 § 36, opce na předčasné splacení úvěrů jsou považovány za úzce spjaté s hostitelskou smlouvou, pokud jejich realizační cena za běžných okolností nepovede ke značným ziskům nebo ztrátám. Jinými slovy – pokud je diskutovaná vložená opce k datu poskytnutí úvěru takzvaně „mimo peníze“ (out of money), vyhodnotíme ji jako úzce spjatou a nebudeme o ní samostatně účtovat.

Další vložené deriváty v úvěrových smlouvách, se kterými se v běžné praxi setkáváme dnes a denně, jsou úrokové opce, které například omezují minimální hodnotu plovoucí úrokové sazby na nulu, tzv. zero-floor. V ČÚS 110 § 36 máme opět zcela jasný návod, který nám říká, že pokud je tato úroková opce (vložená v úrokovém nástroji, tj. v našem příkladu v úvěru) k datu poskytnutí mimo peníze, jedná se o úzce spjatou opci a nebudeme ji tedy samostatně účtovat.

Pokud by ovšem byla minimální hranice plovoucí úrokové sazby touto opcí stanovena v dnešních podmínkách například na 10 %, bude se pravděpodobně jednat o opci, která má k datu podpisu takové smlouvy výrazně nenulovou hodnotu, nelze ji tedy považovat za úzce spjatou s úvěrovou smlouvou a účetní jednotka ji bude muset oddělit a účtovat o ní jako o samostatném derivátu.

3) Faktura za nákup zboží v cizí měně

I u zcela běžných faktur za nákup jakéhokoliv zboží, pokud je cena dohodnuta v cizí měně, se jedná o smlouvu s vloženým derivátem, konkrétně s vloženým měnovým derivátem (forwardem). Účetní jednotka tedy musí posoudit, zda jsou ekonomické vlastnosti a rizika derivátu (měnového forwardu) v úzkém vztahu s ekonomickými vlastnostmi a riziky hostitelského nástroje. Pro toto posouzení bude klíčové vyhodnocení, o jakou měnu se jedná.

Pokud bude účetní jednotka nakupovat za cizí měnu, která je běžná pro tento druh transakce nebo pro protistranu (např. nákup automobilových dílů od německého dodavatele za cenu dohodnutou v eurech), pak by účetní jednotka vyhodnotila tento vložený derivát (měnový forward) jako úzce spjatý s hostitelskou smlouvou (fakturou) a neoddelila by jej. Jedná se o uplatnění stejného principu, který je vysvětlen výše v příkladu nájemní smlouvy se splátkami denominovanými v eurech.

Pokud by ale účetní jednotka nakupovala zboží za cenu dohodnutou v nějaké exotické měně, která pro tento druh transakce nepředstavuje obvyklý platební prostředek (např. brazilský real použitý pro nákup automobilových dílů od německého dodavatele), pak nejsou ekonomické vlastnosti a rizika derivátu (měnového forwardu) v úzkém vztahu s ekonomickými vlastnostmi

a riziky hostitelského nástroje (faktury) a účetní jednotka jej bude muset oddělit a účtovat o něm samostatně.

Současná úprava českých účetních předpisů vyžadující posouzení úzkého vztahu mezi hostitelským nástrojem a vloženým derivátem byla krokem ke sblížení českých a mezinárodních účetních předpisů. Ke sblížení ovšem došlo jaksi „postaru a na půl cesty“. Mezinárodní účetní standardy („IFRS“) vyžadovaly posouzení vložených derivátů v podobě, kterou máme nyní v českých účetních předpisech, dle IAS 39. IAS 39 byl ovšem od 1. ledna 2018 nahrazen standardem IFRS 9, který požadavek na posouzení vložených derivátů zrušil pro kontrakty na aktivní straně rozvahy a zachoval jej pouze pro pasivní stranu rozvahy.

Finanční instituce, které vedou účetnictví dle vyhlášky 501/2002 Sb., mají v tomto ohledu, dá se říci, štěstí, posouzení vložených derivátů na aktivní straně se jich netýká, jelikož jsou od 1. ledna 2018 povinny účtovat o finančních nástrojích v souladu s IFRS.

Pavel Holan

Ing. Pavel Holan je senior manažerem v oddělení Treasury poradenství specializující se na finanční instrumenty a jejich využití v praxi při řízení tržních rizik. V PwC působí od roku 2009. Je expertem v oblasti řízení tržních rizik, ocenění finančních nástrojů a zajišťovacího účetnictví dle CZ GAAP a IFRS a je odpovědný za celé Treasury oddělení obsluhující klienty z regionu centrální a východní Evropy.

Deriváty, včetně zajišťovacího účetnictví z pohledu daně z příjmů právnických osob

Alice Šrámková

Zákon o daních z příjmů neobsahuje žádná ustanovení ohledně daňového režimu nákladů či výnosů souvisejících s deriváty či zajišťovacím účetnictvím. Stanovení základu daně vychází z výsledku hospodaření před zdaněním dle českých účetních předpisů. Ráda bych zdůraznila, že problematika účtování o derivátech je upravena v účetních předpisech pro banky a finanční instituce. Subjekty vykazující podle účetní vyhlášky pro podnikatele však postupují v oblasti derivátů dle účetní vyhlášky pro finanční instituce ve znění platném k 31. prosinci 2017.

Při neexistenci speciálních ustanovení pro zdanění derivátů to znamená, že tak, jak byla daná transakce vykázána v účetní závěrce, se beze změn promítne do základu daně. V této souvislosti bych ráda upozornila na následující skutečnosti:

Při neexistenci speciálních ustanovení pro zdanění derivátů to znamená, že tak, jak byla daná transakce vykázána v účetní závěrce, se beze změn promítne do základu daně. V této souvislosti bych ráda upozornila na následující skutečnosti:

- Při použití zajišťovacího účetnictví musí existovat zajišťovací dokumentace včetně výpočtu efektivity zajištění. Ta bude podkladem pro prokázání správci daně, že daná transakce při zajištění peněžních toků neměla být vykázána výsledkově. Absence zajišťovací dokumentace může v krajním případě vést i k přehodnocení vykázání dané transakce správcem daně při daňové kontrole a k doměření daně.
- Účetní jednotky často chybují při ukončení zajišťovacího vztahu, například při předčasném splacení úvěru, který byl chápán jako položka zajišťující měnové riziko cizoměnových tržeb. Pokud účetní jednotce i nadále plynou cizoměnové tržby, nelze zůstatek oceňovacích rozdílů odúčtovat okamžitě

do výsledovky, ale bude odúčtováván postupně, jak budou tržby účetní jednotce nabíhat.

- Kapitálové oceňovací rozdíly vznikající ze zajišťovacího účetnictví jsou zpravidla také předmětem odložené daně, která se v tomto případě vykazuje také prostřednictvím oceňovacích rozdílů ve vlastním kapitálu, a nikoli jako daňový náklad (či snížení daňového nákladu).

Alice Šrámková

Ing. Alice Šrámková působí jako daňový poradce ve společnosti Fučík & partneři, je členkou Komory daňových poradců, členkou výboru Komory certifikovaných účetních, za kterou se také účastní jednání Národní účetní rady. Specializuje se na IFRS a na otázky týkající se vazby účetnictví a daní z příjmů právnických osob. Je autorkou řady odborných článků a lektorkou agenturního a zakázkového firemního vzdělávání.

Ono to obchodování s deriváty není zase tak složité. Nakoupíte za sto, prodáte za dvě stě a z těch dvaceti procent vám zbyde na takovéhle auto.

Kresba: Ivan Svoboda

Rozhovor se Zdeňkem Procházkou a Martinem Špaňárem, specialisty na devizové trhy

O finančních trzích

Pracujete v ČSOB v oddělení Finanční trhy. Můžete prosím čtenářům popsat, co Vaše práce obnáší, jaké typy obchodů děláte a s jakým cílem?

MŠ: Náš tým odpovídá za obchodování měnových opcí ve skupině KBC, a to pro měny CZK, HUF a PLN. Obchody našich klientů, kteří si zajišťují své měnové riziko prostřednictvím měnové opce, jsou vedeny v našich knihách. Hlavním úkolem je pak efektivně naši knihu hedgovat. Je poměrně velká, máme v ní mnoho tisíc obchodů, které jsou dlouhé až pět let. Je nutno neustále sledovat vývoj rizik a všechny citlivosti knihy. Jedná se o citlivost na měnové kurzy jednotlivých měn, jejich volatilitu či úroky (od krátkých až po pětileté. A jelikož trhy jsou neustále v pohybu, s naší knihou je to stejné. Stejně jako při řízení auta nelze jen tak přestat řídit, tak ani my si nemůžeme vzít pauzu. Na konci dne pak zjistíme, jestli jsme v černých nebo červených číslech. Ale vždy je to běh na dlouhou trať.

ZP: Další velkou skupinou zajišťovacích obchodů, kterou máme na starosti, jsou úrokové swapy a měnové forwardy. Úrokové swapy uzavíráme obvykle s klienty, kteří mají úvěry s dlouhou splatností, vázané však na plovoucí sazby PRIBOR nebo jinou referenční sazbu podle měny obchodu. Obvyklé splatnosti jsou mezi 5 až 10 lety. Jsme však schopni zajistit klienty proti riziku až na 30 let. Termínové měnové obchody (forwardy) klienti uzavírají nejčastěji na období dvou až pěti let. Zde oddělujeme měnové riziko a následně v obchodní knize řídíme úrokovou složku. Vedle klientských obchodů je naším úkolem i spolupráce s kolegy, kteří spravují rozvahu banky. Pro ně uzavíráme transakce v oblasti derivátů i cenných papírů. V našich knihách se pak soustřeďuje riziko, které dle potřeby zavíráme na mezibankovním trhu. Naším cílem je správně odhadnout vývoj úrokových křivek a budoucích nákladů financování. Vzhledem k požadavkům na naši výkonnost je třeba nejen odbornost a zkušenost, ale i velká dávka štěstí.

Co Vás k této práci přivedlo?

MŠ: Pro mne je to, i po letech, extrémně zajímavé. Finanční trhy jsou proměnlivé, záhadné a vzrušující. A především jsou nepředvídatelné. Držíte prst na tepu doby. Ve chvíli, kdy máte přímou odpovědnost za výsledek, chování trhu není nijak abstraktní odtažitá veličina, ale zásadní skutečnost vaší práce. Vaše lehkomyšlnost, chyba, opomenutí či naopak rozvážnost, strategické myšlení a pečlivost mají dopad na úspěch či neúspěch. Aby toho nebylo málo, někdy uděláte to

Zdeňek Procházka vystudoval fakultu Financí a účetnictví na Vysoké škole ekonomické v Praze. V bankovníctví působí od roku 1996, nejdříve v Živnostenské bance a později ve společnosti Patria Finance. U ČSOB působí od roku 2001.

Prvních sedm let zde vedl útvar Fixed Income Sales, poté byl vedoucím útvaru Kapitálové a peněžní trhy a od roku 2015 je ředitelem útvaru Operace na devizových a úrokových trzích.

Mgr. Martin Špaňár vystudoval MFF UK, obor jaderná fyzika. Svou kariéru začal v roce 1993 u investiční společnosti ImAge, a.s. Do ČSOB nastoupil v roce 1996, působil v oddělení Money market, obchodoval měnové opce a od roku 2016 je vedoucím FX a opční desky ČSOB.

nejlepší možné rozhodnutí, které je správné a rozumné, a stejně se po čase ukáže, že jste to měl udělat přesně naopak. Rozhodně vás trhy naučí pokoře. A ty, které nenaučí, dlouhodobě nepřežijí.

ZP: U mě to bylo dílem náhody, během studia jsem se chtěl postarat sám o sebe, a tak jsem si našel místo v bance. A náhoda to byla šťastná, protože se zabýváme skutečně zajímavými věcmi. Co je však pro mě nejdůležitější, pracuji v přívětivém prostředí a s lidmi, co se řídí selským rozumem.

Na finančních trzích jste toho již zažili mnoho. Jak se z Vašeho pohledu za posledních 20 let změnilo? A to jak z pohledu ekonomického, tak technologického a regulatorního.

MŠ: V něčem se finanční trhy změnilo obrovsky a v něčem vůbec. Změnilo se novými technologiemi, produkty a v neposlední řadě pravidly a regulacemi. Nejsou to však vždy jen pozitivní změny. Velmi často se stává, že dobře míněná snaha se mine účinkem a naopak způsobí nepředpokládané obtíže až krize. Nic lidského není dokonalé. Trader, který zůstal na trhu dostatečně dlouho, má jednu obrovskou výhodu, pamatuje si. Není o nic chytřejší než ti ostatní,

ale spoustu věcí zažil. A ví jednu věc, základ finančních trhů a lidi se nemění. Je to stále skupina rozdílných individuí a rozdílných motivací. Máte kombinaci chytráků i zdravého rozumu. Věrozhvěstů nových trendů i konzervativních jedinců. Chamtivosti i poctivosti. A přímá zkušenost je nepřenositelná. Zažijete-li nějakou krizi na trzích, budete si to setsakra dobře pamatovat. A budete poměrně dost skeptický.

ZP: Za posledních 10–20 let se významně zvýšily objemy pozic v úrokových produktech, které jednotliví účastníci drží (a to i přes krizi roku 2008). To podstatně přispívá k likviditě trhu a možnostem klientů dostat dobrou cenu. Na druhou stranu výrazně poklesl počet účastníků na českém trhu. Co se týká technologických podmínek, pracujeme s výrazně pokročilejšími systémy, většina jednoduchých obchodů se uzavírá a zpracovává automaticky, veškeré tržní riziko řídíme ve skupině v jednotném prostředí.

Jak vidíte další směřování finančních trhů a co jsou podle Vás hlavní události, které budou mít v následujících měsících dopad na měnové, úrokové a případně komoditní trhy?

MŠ + ZP společně: Aktuálně jsou hlavním tématem obchodní války a zpomalování ekonomik. Ekonomické indikátory naznačují vrcholy cyklu. V USA se už pricuje snížení sazeb a ne jedno. Evropa na tom není o nic lépe, spíše hůře. Historicky je období velmi nízké volatility napříč všemi aktivy, což je podezřelé. Politická rizika jsou všude, kam se podíváte. Samozřejmě je pravda, že bankovní sektor je stabilnější, než byl v roce 2008. Ale máte spoustu a spoustu dluhu. A nízkou inflaci. A nízký růst. A špatnou demografickou situaci. Popsal bych to asi takto, zatím dobré, ale nespolehal bych se, že bude pěkně stále. Opravil bych střechu.

*Rozhovor vedli Pavel Holan
a Ondřej Doležal*

Hugo a Sally se baví o významném riziku podvodu na výnosech

4. Získání dostatečné auditní evidence u výnosů

V dokumentaci vnitřního kontrolního prostředí vidím popsanych poměrně dost kontrol týkajících se výnosů. Plánuješ je testovat a spoléhat na ně?

Ne, stejně musím udělat ten detailní test kvůli podvodu, tak proč se ještě zdržovat s testy kontrol?

Nemyslím si, že by to bylo zdržování. Významné riziko podvodu se týká v našem případě tvrzení o správném období a výskytu. Potřebuješ ale auditními procedurami pokrýt i další rizika v oblasti výnosů, která se týkají ostatních tvrzení, například správnost částky a úplnost.

Ale to mi plánovaný test posledních dvou měsíců nepokrývá. Takže stejně budu muset testovat tržby za celý rok.

Ano, ale pokud otestuješ kontroly, tak velikost tvého vzorku pro případný detailní test bude výrazně nižší. U testů kontrol se vzorek i při vysoké požadované míře spolehlivosti pohybuje maximálně kolem 60 položek.

To je skutečně méně, než reprezentativní vzorek se stovkami položek. A stejně tak mi požadovanou míru spolehlivosti u detailních testů sníží i analytické procedury?

Ano. Dostatečná může být dokonce kombinace testu kontrol a analytické procedury nebo cíleného výběru vzorku, a tím se detailnímu testu pomocí reprezentativního vzorku můžeš vyhnout úplně.

-MCh-

David Mrozek je novým partnerem TPA

David Mrozek se stal 1. září novým partnerem v poradenské společnosti TPA a bude se podílet na vedení a strategickém plánování činnosti oddělení auditu a na akviziční činnosti společnosti.

David Mrozek je auditorem a daňovým poradcem, členem Komory auditorů České republiky i Komory daňových poradců České republiky a věnuje se lektorské činnosti.

Je absolventem Vysoké školy ekonomické v Praze. V TPA pracuje od roku 1997, v oddělení auditu působil od roku 2006 na pozici senior manažera auditu zejména pro audit, finanční due diligence a transakční i účetní poradenství v odvětví výrobní společnosti, služby, nemovitosti a nemovitostní fondy.

-vk-

Co najdete v e-příloze č. 7/2019

Přístup k e-příloze Auditor

E-příloha Auditor vychází souběžně s tištěným časopisem Auditor v elektronické podobě. Pro auditory je ke stažení v uzavřené části webových stránek Komory auditorů www.kacr.cz, kam se lze dostat pod přihlašovací jménem a heslem.

Obsah

- Stablecoiny – výhody a nevýhody
- Revoluce v AML se dotkne všech právnických osob
- Šmejdi v účetnictví mají dál zelenou. Ministerstvo zpřísnění nechystá

- MF chystá nová opatření na trhu s korporátními dluhopisy
- Co je malý podnik? Pro dotace stačilo ministerstvu čestné prohlášení, unie je teď nechce proplatit

-ab-

AUDITOR č. 7/2019

ročník XXVI

REDAKCE

Komora auditorů ČR
Opletalova 55, 110 00 Praha 1
tel.: 224 212 670, 221 602 289
e-mail: redakce@kacr.cz

REDAKTORKA

Bc. Aneta Čermáková

REDAKČNÍ RADA

Ing. Jiří Pelák, Ph.D., předseda
doc. Ing. Ladislav Mejzlík, Ph.D.
Jarmila Melichová
Ing. Jiří Mikyna
prof. Ing. Libuše Müllerová, CSc.
Ing. Jana Skálová, Ph.D.
Ing. Michal Šindelář, Ph.D.
Ing. Michal Štěpán
Ing. Petr Vácha

Pravidla pro zveřejňování článků jsou uvedena na webu KA ČR (www.kacr.cz/desatero). Články prochází recenzním řízením redakční rady.

VDÁVÁ

Komora auditorů České republiky
tel.: 224 212 670, 224 222 178
IČ 70901473

Vydávání povoleno MK ČR 6934
ISSN 1210-9096

INZERCE, SAZBA, DISTRIBUCE

Infomedia, spol. s r.o.
Otradovická 731/11, 142 00
Praha 4, tel.: 607 972 085
e-mail: infomedia@infomedia.cz

TISK

Wendy, spol. s r.o., Mělník

OBJEDNÁVKY A PŘEDPLATNÉ

Komora auditorů ČR
e-mail: kacr@kacr.cz

Vychází 10x ročně

Roční předplatné: 950 Kč

Pro členy KA ČR zdarma

www.kacr.cz

© Komora auditorů ČR